

Халәл тағаммен тамақтану қажеттігі туралы және жануар бауыздаумен байланысты ережелер

أهمية الطعام الحلال

<Қазақ тілі – Kazakh – كازاخى >

Сайтының редакциясы дайындаған

إعداد: موقع toislam.com

مراجعة: فريق اللغة الكازاخية بموقع دار الإسلام

«ад-да'уату-ссаләфия»

Сериясы

11-бөлім

Халәл тағаммен тамақтану қажеттігі туралы және жануар бауыздаумен байланысты ережелер

*Екінші,
қайта өңделген және толықтырылған
басылым*

Сайтының редакциясы дайындаған

МАЗМҰНЫ:

Кіріспе	3
Нені жеуге тыйым салынғандығы және рұқсат етілгендігі жайлы	4
<i>Құран мен Сүннетте нұсқалған тыйымдар жайлы</i>	5
Өлексі, доңыз, қан, шарап.....	5
<i>Теңіз өлексесін жеу рұқсат, яғни халәл саналады</i>	5
<i>Кез-келген ірімшіктің (сырдың) халәл екендігі жайлы</i>	6
Сойдақ тістері бар жануарды жеуге болмайтындығы жайлы.....	6
Тырнақты құстар жайлы.....	7
Үй есегі.....	7
Қашыр (мул).....	8
Құрт-құмырсқа.....	8
Маймыл мен пілдің етін жеуге болмайды.....	8
Өлтіруге бұйырылған нәрселерді жеуге болмайды.....	8
Өлтіруге тыйым салынған нәрселерді жеуге де болмайды.....	9
Нәжіспен қоректенген жануардың етін жеуге болмайды.....	9
Сатуға тыйым салынған нәрселердің бәрін жеуге болмайды.....	9
Денсаулыққа зияны тиетін нәрселерді жеуге тыйым салынған.....	10
Нәжіс нәрселердің бәрін жеуге тыйым салынған.....	10
ҚЫСЫЛТАЯҢ жағдайда тыйым салынған нәрселерді жеуге болатындығы жайлы	10
Жануар бауыздалатын себептер	11
Етін жеу және сату үшін.....	11
Құрбан айтындағы құрбан үшін (әл-удхия).....	11
Бала туылғанда шалынатын құрбан (ақиқа).....	11
Қонақ үшін.....	11
Үйлену тойына (уалиматуль-'урс).....	12
Садақа үшін	12
<i>Жануарды себепсіз өлтіруге болмайтындығы жайлы</i>	12
<i>Тыйым салынған құрбан шалу жайлы</i>	12
Жануардың етін жеуге рұқсат ететін шарттар жайлы	14
Бірінші шарты: бауыздаушы мұсылман, христиан не болмаса яхуди (иудей) болуы керек.....	14
Кітап иелерінен басқа, діннен безгендер мен көпқұдайшылдардың бауыздаған жануарларының етін жеуге болмайтындығы жайлы.....	14
Яхудилермен мен христиандар кәпір болса да, олардың бауыздаған жануарларды жеуге нәліктен рұқсат берілген?	14
Екінші шарты: бауыздаушының ақыл есі дұрыс болуы керек	15
Үшінші шарты: жануар тек Аллаһ үшін бауыздалуы тиіс.....	15
Төртінші шарты: бауыздар алдында: «БисмиЛләһ», - деу.....	16
Бесінші шарт: «Екі тамырын, тамаған, өңешін сойып қанын ағызу.....	17
Жануарды немен бауыздау керек?	17
Анасының бауыздалғаны, жатырдағы баласының да бауыздалғаны болып саналады.....	18
Кейбір күмәнді нәрселерді тарқату	19
Жануар бауыздау ережелері	23
<i>Жануарға рақымшылдық көрсету туралы</i>	23
<i>Жануарды бауыздар алдын құбылаға бұру жайлы</i>	24
Ғалымдардың жануарлар етінің үкіміне байланысты берген пәтуалары	25
Желатин жайлы	37
Қорытынды	41
Әдебиет	42

Мейірімді Рахымды Аллаһтың атымен

Кіріспе

Аллаһқа мадақ. Біз Оны мадақтап, Одан ғана көмек және күнәләріміздің кешірілуін сұраймыз. Өзіміздің жанымыздың кесапаты мен жаман істерден Аллаһтан пана іздейміз. Кімді Аллаһ тура жолға салса, оны ешкім адастыра алмайды және кімді Аллаһ тура жолдан тайдырса, оны ешкім тура жолға шығара алмайды. Біз Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты ешкімнің жоқтығына, Оның серігі жоқтығына куәлік береміз. Сондай-ақ, Мухаммад - Аллаһтың құлы және Оның елшісі деп куәлік етеміз.

Осыдан кейін:

Аллаһ Тағала Өзінің елшілері мен пайғамбарларына және олар жіберілген адамдарға халәл нәрселермен ғана қоректенулерін және игі амалдар жасауларын бұйырды. Ұлы Аллаһ былай деді: **«Әй, иман келтіргендер! Ризықтандырғанымыздың жақсысынан жеңдер»**. (әл-Бақара 2: 172).

Тыйым салынған (харам) нәрселерді жеудің зияны мен қауіпі - оның себебінен амалдар мен дұғалар қабыл болмайды, ал Ақыретте ол үшін жаза бар. Әбу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһ елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізген: **«Расында, Аллаһ Тағала - Игілігінде Пәк, және ол игі болған нәрседен басқаны қабыл етпейді. Расында, Аллаһ пайғамбарларға нені жүктеген болса, иман келтіргендерге де соны жүктеді. Аллаһ Тағала былай деді: «Иә, пайғамбарлар! Таза нәрселерден жеңдер де, таза амалдар жасаңдар»**. (әл-Муминун 23: 51). **Ұлы Аллаһ сондай-ақ былай деді: «Иә, иман келтіргендер! Ризықтандырғанымыздың жақсысынан жеңдер»**. (әл-Бақара 2: 172).

Әбу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын былай деді: *“Осыдан кейін Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, шашы жалбырап, үстін шаң басқан адам жайлы ескертті: «Ол адам ұзақ уақыт бойы сапарда жүріп, кейін қолын көкке көтеріп: «Иә Раббым, иә Раббым!» - дейді. Бірақ оның жегені - харам, ішкені - харам және оның кигені - харам, сонда оның дұғасы қалайша қабыл болмақ?!”* Муслим 1015.

Хафиз Ибн Касир былай деген: *“Рұқсат етілген нәрселермен тамақтану дұғалар мен жибадаттардың қабыл болуының себебі болады, ал тыйым салынған нәрселермен тамақтану дұғалар мен жибадаттардың қабыл болмауына апарып соқтырады”*. “Тәфсир Ибн Касир” 1/280.

Бірде адамдар Жундубқа, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: *“Бізге насихат айтшы”, - деді. Сонда ол: «Расында, адамның ең бірінші шіритіні - қарны болады, сондықтан кімде-кімнің таза нәрселерден басқа еш нәрсе жемеуге мүмкіншілігі болса, солай жасасын»*.¹ әл-Бухари 7152.

Зәйд ибн Арқам, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай айтқан: *“Әбу Бәкрдің, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, өзінің төлемін беріп азат етуіне келіскен бір құлы болатын. Ол Әбу Бәкрге не алып келсе де ол одан: «Бұны қалай таптың?» - деп сұрайтын. Егер оның жауабы оны қанағаттандырса - оның әкелгенін жейтін де, ал егер қанағаттандырмаса - жемейтін. Әбу Бәкр ораза ұстаған күндердің бірінде ол құл оған тамақ алып келді. Әбу Бәкр оның алып келген тамағынан бір түйірін, одан қайдан алғанын сұрауды ұмытып, жеп қояды. Жеп болған соң одан: «Бұны қайдан алдың?» - деп сұрайды. Сонда ол: «Надандық дәуірінде мен көріпкел болмасам да, адамдарды алдап көріпкелдікпен бал аштым. Маған сол үшін ақымды берді», - деп жауап берді. Әбу Бәкр оған: “Сенің жасағаның қандай жиіркенішті, сен сәл болмағанда мені құрта жаздадың!», - деді. Осыдан кейін ол жегенін құсып шығарғысы келді, бірақ, құса алмады. Оған (біреу) жегенінің сумен*

¹ Бұл сөздерді Жундуб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, тек Аллаһтың елшісінен ғана, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, естуі мүмкін еді, өйткені сахабалар ғайыб мәселесінде, яки болмаса болашақта болатын жайлар туралы өз тараптарынан еш нәрсе айтпайтын.

шығатындығын айтты. Осыдан кейін ол су ішіп құса бастады. Осыдан кейін ол асқазанындағының бәрін құсып тастады! Сонда одан: «Сен шынымен-ақ осының бәрін бар-жоғы бір түйір асқа бола жасадың ба?!» - деп сұрайды. Олардың сұрағандарына ол: «Егер бұл жегенім менің жаныммен ғана шығатын болса да, мен оны суырып алған болар едім! Расында, мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: **«Адамның денесіндегі отқа ең лайық бөлігі оның тыйым салынғанмен жеп өскен бөлігі!»** - дегенін естідім», - деді." Әбу Ну'айм 1/31, әл-Байхақи 5760. Шейх әл-Әлбани хадисті сенімді хадистер қатарына жатқызған.

Тыйым салынған нәрселерді тамаққа қолданудың екі түрі болады:

Біріншісі - негізінде рұқсат етілген, бірақ тыйым салынған жолмен табылған нәрселермен тамақтану. Мысалы, олардың қатарына ұрлықпен, өсіммен, парамен не болмаса зорлық пен күштеп тартып алынған, не болмаса тыйым салынған нәрселерді (арақ, шошқа еті т.с.с.) сату арқылы келген табысқа алынған, т.б. сол сияқты нәрселер жатады.

Екіншісі бұл - негізінде тыйым саналған доңыз, жыртқыш аң, арақ секілді және т.б. сол сияқты нәрселермен тамақтану. Бұл ретте негізінде тыйым салынған нәрселер, рұқсат етілген адал жолмен табылған ақшаға сатып алынса да, олардың негізі харам болғандықтан, оларды жеуге болмайды.

Нені жеуге тыйым салынғандығы жайлы (яғни нені жеу - харам)

Ұлы Аллаһ Тағаланың дінінің негізінде Аллаһ пен Оның елшісі нұсқамаған кез-келген амал - харам болып табылады. Яғни діни амалдардың негізі - харам, ал рұқсат етілгендері - тек Аллаһ пен Оның елшісінің нұсқағандары. Бір сөзбен айтқанда ғибадатта Аллаһ пен Оның елшісі нұсқамаған нәрселерді жасауға болмайды².

² Яғни Аллаһқа жақындау (оның ризалығын алу) мақсатымен жасалатын кез-келген амалдың қабыл болуының екі міндетті шарты бар: біріншісі - ол амал шын ықыласпен Аллаһ разылығы үшін ғана атқарылуы тиіс болса, екінші шарты - ол тек қана Аллаһ және оның Елшісі көрсеткендей үлгіде ғана атқарылуы тиіс. Кез келген адам дінге қатысты кез келген бір істі істеп, сол арқылы Аллаһтың разылығын аламын десе, ол үшін ол осы істі істеуге шарифатта (Құран мен Сүннетте) негіз бар екендігіне көзін жеткізу керек. Аллаһ Тағала: **«Ол (Аллаһ) сондай өлім мен өмірді сендерді сынау үшін жаратты: қайсыларын амалдарыңмен жақсырақ боласыңдар?!»** - деді. (әл-Мулк 67: 2).

Хафиз Ибн Касир бұл аяттың түсіндірмесін: **“Аллаһ тағала: «қайсыларын амалдарыңмен жақсырақ боласыңдар»** - деді, және **«қайсыларыңның амалдарың көп болады деген жоқ»**, - деп келтіреді. (“Тафсир Ибн Касир” 4/248)

Имам әл-Фудайль ибн ‘Ийяд бұл хадиске қатысты мынадай деп айтқан: **«Бұл – «кімнің амалдары ықыласты және дұрыс болады» - дегенді білдіреді»**. Оған: **«Ықыласты және дұрыс болуы деген не?» - деп сұрақ қойылды. Ол: «Расында, егер амалдар ықыласты, бірақ дұрыс емес болса – олар қабылданбайды, және де амалдар дұрыс болып бірақ ықыласты болса – олар, дұрыс және ықыласты болмайынша, қабыл болмайды. Ықыласты деп – Аллаһ үшін істелген, ал дұрыс деп – Сүннетке сәйкес болған амалдар табылады»**, - деп жауап берген. Абу Ну'айм в “Хития” 8/95.

Аллаһ Тағала: **“Сендерге амалдары бойынша ең үлкен зиянға ұшырайтындар туралы хабар берейін бе?”**, - де. **Олар дүниедегі еңбектері зая кеткендер. Өздері болса: “Рас жақсы іс істедік”- деп ойлайды»** - деді. (әл-Кахф, 18: 103-104)

Имам әл-Қуртуби: **“Бұл аят адамдардың арасында өзін: ықыласты деп санап амал істейтіндер бар, алайда олардың тырысулары бекер болып табылатынына - дәлел!»**, - дейді. “Тафсир әл-Қуртуби” 10/65.

Хафиз Ибн Касир: **“Бұл аят жинақтаушы болып табылады және Аллаһқа бекітілмеген тәсілдермен құлшылық ететін, өзінің сол істерін дұрыс деп санап, және де өзінің амалдары қабыл болады деп есептеп, бірақ іс жүзінде қателесіп жатқан және амалдары қайтарылатындарға қатысты!»** (“Тафсир Ибн Касир” 3/174)

Аллаһтың Елшісі (Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын) айтатын: **«Кім біздің нұсқауымыз болмаған амалды жасаса, ол қайтарылады!»** Муслим 1618.

Хафиз Ибн Раджаб бұл жөнінде: **“Бұл хадис Ислам негіздерінде ұлы орынға ие! «Амалдар ниетке сәйкес бағаланады»** деген хадис - амалдардың ішкі жағы бағаланатын өлшем болғандай, ол да - амалдардың сыртқы жағы бағаланатын өлшем сияқты болады. Аллаһтың разылы үшін істелмеген кез келген іс оны істеген адамға ешбір сауап

Ал тұрмыстық және дүние мәселелердің бәрінің негізін Аллаһ Тағала рұқсат, яғни халәл етті, сондықтан дүние тіршілігінде кез-келген нәрсе Аллаһ және Оның елшісінің тарапынан оның тыйым салынғандығы жайлы нұсқауы болмайынша - рұқсат, яғни халәл болып табылады. Яғни, дүние істерінде Аллаһ пен оның елшісі харам деп айтпаған барлық нәрсе – халәл. Бұл Аллаһ Тағаланың өз құлдарына деген жомарттығын көрсетеді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деген: *«Аллаһ Тағала Өзінің Кітабында нені рұқсат етсе, сол рұқсат етілген, ал Ол неге тыйым салса, сол тыйым салынған болып табылады. Ал Ол атап айтпаған нәрселерге келер болсақ, олардың да барлығы рұқсат етілген. Ендеше, осының бәрін Аллаһтан қабыл алыңдар, өйткені расында, Аллаһ еш нәрсені ұмытпайды!»* - деді. Содан соң пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мына аяттарды оқыды: *«Сенің Раббың ұмытпайды..»* (Марьям 19: 65)». әл-Хақим 2/375, әл-Баззар 123. Бұл хадис бірнеше жолмен жеткен, олардың әрқайсысы бірін-бірі күшейте түседі, соған байланысты әл-Хақим, әл-Баззар, ад-Дәракутни, Әбу Бакр ибн әл-‘Араби, имам ән-Нәуәуи, Ибн әл-Қайим сынды имамдар, хафиз Ибн Кәсир және де шейх әл-Әлбәни хадистің сахихтығын растаған.

Мұның тамаққа да тікелей қатысы бар, сондықтан Аллаһтың шарифатымен тыйым салынбаған нәрселердің бәрін жеуге рұқсат етілген³. Ал тамақта тыйым салынған нәрселер мен жалпы тыйым салынғандардың бәрінің себебін Аллаһ Тағала былай деп түсіндірді. *«Ол жақсылыққа бұйырып, жамандықтан тосады, барлық игі нәрселерге рұқсат береді де, жиіркенішті нәрселерден тыяды»*. (әл-А’раф 7: 157).

Бұл аят, тамақта болсын, не басқа мәселелерде болсын, Аллаһ Тағала жиіркенішті және зиян тигізетін нәрселерден өзге ешнәрсеге тыйым салмағандығына анық нұсқап тұр!

Құран мен Сүннетте нұсқалған тыйымдар жайлы.

Өлексе, доңыз еті, қан, шарап

Аллаһ Тағала былай дейді: *«Сендерге: өлексе, аққан қан, доңыз еті және Аллаһтан басқаның атымен бауыздалған мал харам қылынды. Бірде буынып, ұрылып, құлап, сүзіліп өлген жануарлар және жыртқыш жеген мал - харам. Бірақ (жаны шықпай) бауыздағандарың - басқа. Және тігілген тасқа (бұтқа) арнап бауыздалған, әрі оқтар арқылы бөліскендерің (бал ашуларың) да харам етілді. Бұларың - бұзықтық»*. (әл-Маида 5: 3).

Сонымен, Аллаһ Тағала мына нәрселерді жеуге тыйым салды: Аллаһтан басқаға құрбан етілген жануарды; өлексені, ол қалай өлсе де, шарифатта бекітілген тәсілмен бауыздалғаннан өзге жануарды; қанды, шарапты; доңыз етін.

Сондай-ақ, өлексеге тірі болып тұрған жануардан кесіп алынған ет те жатады. Өйткені, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деген. *«Тірі болып тұрған жануардан кесіп алынған (нәрсе) - өлексе саналады!»* Әбу Дауд 2841, Ибн Мәжжәһ 3216. Сенімді хадис.

Сондықтан, тірі жануардан кесіп алынған кез-келген бөлікті жеуге тыйым салынады.

Аллаһ Тағала былай деді: *«Әй, мүміндер! Арақ, құмар, тігілген тастар (бұттар) және бал ашатын оқтар - лас, шайтанның істерінен. Одан сақтаныңдар, құтыларсыңдар. Негізінен, Шайтан арақта, құмарда араларыңа дұшпандық әрі кек салып, Аллаһты еске*

бермейтіні сияқты, Аллаһтан және Аллаһ Елшісінен (Оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) нұсқау келмеген амал тәрк етіледі де оны істеген адамның өзіне қайтарылады. Дінге енгізілген бірақ оған Аллаһ және Аллаһтың Елшісі (Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын) рұқсат бермеген кез-келген амал дінге ешқандай қатысы жоқ. Пайғамбарымыздың (Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын): «Кім біздің нұсқауымыз болмаған амалды жасаса, ол қайтарылады!» - деген сөздері адамның жасайтын барлық діни істері шарифат ережелеріне сәйкес болуы қажеттігіне нұсқайды», - деген. “Джами’уль-уломи уәл-хикам” 1/176. (ред.)

³ Ғалымдар нені айтып тұрғанын дұрыс түсіну үшін бүкіл мәтіннің барысында «рұқсат етілген» және «абзал» деген терминдерге ерекше назар қою керек.

алудан және намаздан тосуды қалайды. Ал сонда да тыйылмайсындар ма?!» (әл-Мәида 5: 90-91).

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деген: **«Барлық мас ететін зат - харам!»** Сондай-ақ, ол, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деген: **«Мас қылатынның бәрі - шарап, ал шараптың бәрі - харам!»** Муслим 2002.

Теңіз өлексесі рұқсат етілген, яғни халәл саналады

Тек суда ғана тіршілік ететіндердің барлығын жеуге рұқсат етілген. Әбу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мыналарды жеткізген: **«Бірде бір ер кісі Аллаһтың елшісіне, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: «Иә, Аллаһтың елшісі, біз теңізге шыққанда өзімізбен бірге кішігірім су алып шығамыз. Егер біз ол сумен дәрет алатын болсақ, онда ішуге суымыз қалмайды, сондықтан теңіз суымен дәрет ала берсек болады ма?» - деп сұрады. Оған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Теңіз суы дәретке жарайды және оның өлексесін жеуге болады», - деп жауап берді».** Әбу Дауд 1/83, ат-Тирмизи 1/69, ән-Нәсәи 1/176, Ибн Мәжжәһ 1/386. Имам Ибн Хузәймә, ат-Тирмизи, ән-Нәуәуи және шейх әл-Әлбани хадисті сенімді деген.

Имам әс-Сән'әни былай деген: **“Бұл хадистен, теңіздің кез-келген өлексесі, оның түрі итке не доңызға ұқсас келгеніне қарамастан, жеуге жарамды екендігі айдан анық көрінеді”.** “Субулю-ссәләм” 1/23 қараңыз.

Суда да, құрлықта да өмір сүретін хайуандардан бұл тізбекке ғалымдар қолтырауынды қоспаған. **“Тәфсир Ибн Касир” 3/197** қараңыз.

Сондай-ақ, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деген: **«Бізге өлексенің екі түрі мен қанның екі түрін жеуге рұқсат етілді. Өлексе жайлы айтсақ, олар - балық пен шегіртке, ал қан жайла айтатын болсақ, ол - бауыр мен көкбауыр».** Ибн Мәжжәһ, әл-Хаким, әл-Бәйхәқи. Сенімді хадис «Сахихуль-джами'» 210 қараңыз.

Сондай-ақ, дұрыс бауыздалған жануардың етінде қалған қан да халәл саналады. **“Сахих фикху-Сунна” 2/338** қараңыз.

Сондай-ақ, Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, етте қалған қан мен оның түсінің қызғыштығында еш жамандық көрмеген. ат-Табәри 8/71. сенімді иснад.

Кез-келген ірімшіктің (сырдың) халәл екендігі жайлы.

Ірімшікке жануардың асқазанында бөлінетін зақпанның(инфаха) қосылуы салдарынан ғалымдардың ірімшіктің халәлдігі жайындағы көзқарастары бірдей болмаған. Олардың көпшілігі мұсылмандар, не болмаса Кітап иелері жасаған ірімшікті ғана жеуге болады, өйткені, мұсылмандар мен Кітап иелерінен басқа адамдар бауыздаған жануарды жеуге болмайды, дейді. Басқа ғалымдар көпқұдайшылдардың жасаған ірімшіктерін жеуге болады, өйткені, етін жеуге рұқсат етілген жануардың өлексесінің сүті мен запыраны – нәжістер (шариғи тұрғыдан лас деп саналатын заттар) қатарына жатпайды дейді⁴. Бұл

⁴ Сондай-ақ, өлексенің мүйізі, сүйегі, тырнағы (тұяғы), түті мен жүні де нәжіс болып саналмайды. «Сахих аль-Бухари» 1/342.

Ал, өлексенің еті, қаны және терісіне келер болсақ, олар нәжіс болып табылады. Алайда, кез келген өлексенің терісі (тіпті доңыздың да) иленгеннен кейін таза болады. Пайғамбарымыз, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, айтқандай: **«Кез келген тері иленгеннен кейін таза болады».** Абу Дауд 4123, ат-Тирмизи 1728, ән-Нәсәи 3/173, Ибн Мәжжәһ 3909, бұл хадистің негізі Муслимде де бар 1/105.

Имам әс-Сән'әни былай деген: **“Бұл хадисте илеу кез келген жануардың терісін ішкі жағынан да, сыртқы жағынан да тазартатындығына дәлел бар, және бұған «Кез келген тері» деген сөздер нұсқайды”.** “Субулю-Ссәләм” 1/42.

Бұл пікір теріге байланысты қалыптасқан жеті пікірлердің арасындағы ең күштісі болып табылады, өйткені, қарастырылып жатқан хадис жалпылама болып табылады және өзінің құрамына кез келген теріні қамтиды, ал кім қандай-да бір тері иленумен тазармайды десе, ол теріге байланысты үкімді осы хадистен тыс шығаратын дәлел келтіруге міндетті.

Осы хадиске сүйеніп кез келген тері тазарады деп 'Али ибн Әбу Талиб, Ибн Мәс'уд, Әбу Дауд, Әбу Юсуф, әс-Сән'әни, әш-Шәукани есептеген, сондай-ақ, бұл пікірді шейх әл-Әлбәни де тандаған.

көзқарасты Әбу Ханифа мен имам Ханбәлдің мазхабын ұстанған кейбір ғалымдар бөліскен. Бұл көзқарас дұрысрақ болып табылады, өйткені бұл көзқарас Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сахабаларының амалына сүйеніп тұр. “әл-Бахру-Ррайк” 1/112, “Ахкамуль-Куран” 1/168.

Бірде Омардан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, құрамына өлексенің запыраны қосылған ірімшік жайлы сұрағанда ол: «*Аллаһтың есімін айтып жей беріңдер*», - деп жауап қайырған. Ибн Әби Шәйбә 5/130, Абдур-Раззақ 4/538. Хадистің сенімділігін имам Әхмәд растаған.

Сондай-ақ, Тәлха ибн ‘Убайдуллаһтың ірімшікті шетінен пышақпен кесіп алып Аллаһтың есімін ауызға алып жегені жайлы хабарланады. Ибн Әби Шәйбә 5/131. Иснады сенімді.

Сондай-ақ, бұл жөнінде Сәлмән әл-Фариси мен Хасан ибн Алиден де жеткізіледі. Бұл көзқарасты шейхуль-ислам ибн Тәймия да ұстанған, ол былай деген: «*Көпқұдайшылардың жасаған ірімшігін жеуге болады, өйткені, сахабалар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, Ирақты жаулап алғанда отқа табынушылардың ірімшігін жеген!*» “Маджму’уль-фатауа” 21/101.

Сойдақ тістері бар аңды жеуге болмайды

Әбу Хурайра, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізген: «**Жыртқыш аңдардан сойдақ тістері барларын жеуге болмайды**». Муслим 1933.

Хадисте арыстандар, жолбарыстар, қасқырлар, аюлар және т.б. жыртқыш аңдар жайлы айтылып тұр.

Бұл тыйымға тек қорқаудың (гиена) ғана қатысы жоқ. Ибн Аммар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын былай деген: «*Бірде мен Жәбирден, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: «Бұл қорқау-қасқыр аңда алынды ма?» - деп сұрадым. Ол маған: «Иә», - деп жауап берді. Мен: «Бұны сендерге Аллаһтың елшісі рұқсат етті ме?» - деп сұрағанымда, ол: «Иә», - деді*». Әбу Дауд 3801, ат-Тирмизи 851, ан-Нәсси 5/191. Имам әл-Бухари, әт-Тирмизи, Ибн Хиббән, әл-Бәйхәқи және шейх әл-Әлбани бұл хадисті сенімді деген.

Бұл мәселеде Ислам шарифаты пікірлер мен болжауларға емес, тек Қасиетті Құран аяттары мен Сүннетке негізделетінін ерекше атап өту керек!

Ал әт-Тирмизи келтірген пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, қорқау-қасқырдың етін жеуге тыйым салатын хадисін имам Әхмәд, аз-Зәйля’и және хафиз Ибн Хәжжәр әлсіз хадис деп тапқан.

Сондай-ақ, ор қояны мен үй қоянын жеуге болады. Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деген: «*Бірде біз Марр әз-Захранда ор қоянды үркітіп жібердік те, адамдар оны қуып қуып шаршады, ал мен болсам оны қуып жетіп ұстап алдым. Осыдан кейін мен оны Әбу Тәлхаға алып келдім де, ол оны бауыздап артқы аяқтарын пайғамбарға беріп жіберді. Ал пайғамбар одан дәм ауыз тиді*». әл-Бухари 2672, Муслим 1953.

Бұл хадисте тек жеуге рұқсат етілген жануарлардың терісі (ихаб) ғана айтылған дейтін кейбір ғалымдардың сөздеріне келер болсақ, олардың ешбір негізі жоқ. Бұл жөнінде имам әш-Шәукани өзінің “Найлюль-аутар” еңбегінде былай дейді: “*Бұл түсінік Надр ибн Шамильдің (хадистің аудармашысы): «Ихаб – бұл иленуге дейінгі тері», - деген сөзінің өзіне де қайшы келеді, және бұл пікір ең күшті пікір, оған «ас-Сыхах», «аль-Қамус», «ан-Нихая» еңбектердің авторлары сынды тіл зерттеушілер де және өзгелер де нұсқаған. Және біз сөздіктерге жүгінетін болсақ, онда оларда ихаб – бұл тек жеуге рұқсат етілген жануардың терісі деген ешнәрсе таба алмаймыз!*”

Айтылғандардың барлығынан кез келген жануардың терісі иленгеннен соң таза және пайдалануға жарамды болатыны айқын болады. Алайда, тыс шығаратын тыйым сойдақ тісі бар жыртқыш жануарлардың терісін пайдалануға келген. Әл-Микдам, Аллаһтың оған ризашылығы болсын: “*Аллаһтың елшісі, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, жыртқыш жануарлардың терісін киюге және оларға мініп отыруға тыйым салды*», - деп айтқан. Ахмад, Абу Дауд, Хадис сахих. «ас-Сильсилә әс-сахиха» 1011.

Бұл пікір – өзіне барлық хадистерді біріктіретін - ең дұрыс пікір болып табылады. Толығырақ қараңыз: имам әс-Сән’ани “Субулю-Ссаләм” 1/42-44, имам әш-Шәукани “Найлюль-аутар” 1/55-59, шейх әл-Әлбәни “ас-Самруль-мустатаб” 1/34.

«Бірде пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жанында кірпі жайлы айтқанда, ол: **«Бұл бір жиіркенішті нәрсе»**, - деп айтқандығы жайлы хадисті имам Әхмәд пен Әбу Дауд әлсіз деген.

Имам әс-Сән'әни бұл жайлы былай деген: *«Бұл мәселеде «Кірпіні жеуге болады», - деген ғалымдардың пікірі салмақтырақ, өйткені, оған тыйым салынғандығы жайлы хабарлар жоқ, ал бұл мәселеде «тыйым салынбаған нәрселердің бәрін жеуге болады» деген тұжырым негіз болып табылады»*. “Субулю-Ссәләм” 4/108 қараңыз.

Тырнақты құстар жайлы.

Ибн 'Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: *«Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын кез келген сойдақ тісті аң мен тырнақты құсты жеуге тыйым салған»*, - деп айтқан. Муслим 1934.

Бұларға - бүркіт, қаршыға, сұңқар және т.б. с.с. құстар жатады.

Тырнақты болса да тауықтың бұған қатысы жоқ. Әбу Муса әл-Аш'ари, оған Аллаһтың ризашылығы болсын: *«Мен Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тауық етін жегенін көрдім»*, - деген. әл-Бухари 5517, Муслим 1649.

Сондай-ақ, торғай және көгершін секілді және осыларға ұқсас құстардың етін жеуге болады. Аллаһ елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: *«Кім торғай бауыздағанда рахымшылық танытса, Аллаһ оған Ақыретте рахымшылық танытады»*, - деп айтқан. әт-Тәбәрани “әл-Кәбир” 7915. Шейх әл-Әлбани хадисті жақсы деп тапқан.

Үй есегі.

Жәбир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мынаны жеткізді: *«Хайбарды алған күні Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үй есегінің етін жеуге тыйым салып, жылқы етін жеуге рұқсат етті⁵»*. әл-Бухари 4219, Муслим 1941.

Ал жабайы есектер жайлы айтар болсақ, олардың етін жеуге рұқсат етілген. Бұл туралы Әбу Қатада былай деп айтқан: *«Бірде мен Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Иә, Аллаһтың елшісі, біз жабайы есек аулап алдық, оның етінен біраз қалды», - дегенімде, ол маған: «Қалған етті де жеп қойыңдар», - деді»*. әл-Бухари 1824, Муслим 1196.

Қашыр

Жәбир, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мынаны жеткізді: *«Хайбарды алған күні Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, үй есегін, қашырды, сойдақ тісі бар аңдарды және аяғында тырнағы бар құстарды жеуге тыйым салды»*. Әхмәд 3/323, ат-Тирмизи 4/61. Хадистің иснады жақсы.

Имам ан-Нәуәуи былай деп айтқан: *«Имам Шафи'и мен оны қолдаушы ғалымдар қашырдың және сол сияқты, етін жеуге рұқсат етілген жануармен етін жеуге рұқсат етілмеген жануардың қосылуынан пайда болған жануарлардың етін жеуге тыйым салған»*. «әл-Маджму'» 9/27.

Құрт-құмырсқа

Имам әш-Шәфи'и, Әхмәд және басқа ғалымдардың көпшілігі: **«(Ол) барлық игі нәрселерге рұқсат береді де, жиіркенішті нәрселерден тыяды»** (әл-А'раф 7: 157), - деген аятқа сүйеніп, шыбын, маса, ара, өрмекші секілді құрт-құмырсқаларды жеуге тыйым салған.

⁵ Пайғамбар, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, жылқының етін жеуге тыйым салды деп айтылған Абу Дауд, әт-Тирмизи тағы басқалар келтірген хадиске келер болсақ, ол әлсіз болып табылады, бұл жөнінде имам Нәуәуи былай деген: *“Имамдар бұл хадис әлсіз екеніндігінде бір ауызды шешімге келген»*. “Шарху сахих Муслим” 13/86 қараңыз.

Бұлардың қатарына шегіртке ғана кірмейді, өйткені оны жеуге рұқсат етілген. 'Абдуллаһ ибн Әби Ауф, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деген: «*Біз Аллаһтың елшісімен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бірге жеті жорыққа қатыстық, және сол жорықтарда біз шегіртке жегенбіз*». әл-Бухари 5495, Муслим 1952.

Маймыл мен пілдің етін жеуге рұқсат етілмейді

Хафиз Ибн 'Абдуль-Бар былай деп айтқан: «*Біз ғалымдардың арасында маймыл мен пілдің етін жеуге және сатуға болмайтындығы жөнінде келіспеушіліктер болғанын білмейміз!*» "Шархуль-Кәбир" 11/68.

Ал, піл туралы айтар болсақ, Хасан әл-Басри, Әбу Ханифа, аш-Шафи'и және Әхмәд сияқты ғалымдардың көпшілігі оны ең үлкен сойдақ тіс иесі деп, оны кейбіреулер азу тіс қатарына жатқызса да, оның етін жеуге рұқсат етілмейді деп шешкен. Имам Әхмәд: «*Піл - мұсылмандардың асы емес*», - деп те айтқан. "Әхкәму-ззәбәих" 139.

Өлтіруге бұйырылған нәрселерді жеуге болмайды

Хадистерде жыланды, қабаған итті, тышқанды, кезқұйрықты, қарғаны, шаянды және кесірткені өлтіруге әмір келген. Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізді: «*Тірі жәндіктердің зиян тигізетін бес түрі бар, сондықтан оларды Меккенің ішінде де, оның сыртында да жолықтырсаңдар - өлтіріңдер. Олар - шаян, қарға, кезқұйрық, тышқан және қабаған ит*». әл-Бухари 3314, Муслим 1198.

Са'д ибн Әби Уаққас былай деген: «*Пайғамбар кесірткені өлтіруге бұйыратын*». Муслим 2238.

Хадисте кішкентай кесіртке (уазғ) жайлы айтылып жатыр, ал үлкен кесіртке - варан жайлы айтатын болсақ, оларды жеуге рұқсат етілген. Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын ол туралы сұрағанда, оның: «*Мен оны жемеймін, бірақ сендерге оны жеуге тыйым салмаймын*», - деп айтқанын Ибн Омар жеткізген. әл-Бухари 5536, Муслим 1943.

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «*Жылан мен шаянды намаз үстінде тұрсаңдар да өлтіріңдер*», - деп айтқан. ат-Тәбәрани. Сенімді хадис «Сахикуль-джами'» 1151 қараңыз.

Бірақ, егер жылан үйге кірсе, онда оны өлтіруге болмайды, өйткені ол жын болуы мүмкін. Оған шығуды әмір ету керек, егер ол шықпаса, онда оны өлтіре беруге болады, өйткені ол - шайтан болғаны. "Сахих Муслим" 2236.

Өлтіруге тыйым салынған нәрселерді жеуге болмайды

Бал ара, құмырсқа, бәбісек (Құранда аты аталған құс), сауысқан және құрбақаны өлтіруге тыйым салынған.

Ибн 'Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, пайғамбардың төрт нәрсені өлтіруге тыйым салғанын естіген, олар: құмырсқа, бал ара, бәбісек және сауысқан. Әхмәд 1/332, Әбу Дауд 5267. Имам Ибн Хиббән, шейх Әхмәд Шакир, шейх әл-Әлбани хадисті сенімді деген.

Имам әл-Байхақи былай деген: *Бұл хадисте өлтіруге болмайтын нәрсені жеуге болмайтындығы жайлы дәлел бар, өйткені бұларды жеуге болатын болса, онда Аллаһтың елшісі оларды өлтіруге тыйым салмас еді*. "Субулю-Ссәләм" 4/107.

'Абд ар-Рахман ибн 'Усман былай деген: «*Бір дәрігер Аллаһтың елшісінен құрбақадан дәрі жасау жайлы сұрағанында, ол оларды өлтіруге тыйым салған*». Әхмәд 15197, әд-Дәрімиді 1998. Жақсы хадис.

'Абдуллах ибн 'Амр былай деген: «*Құрбақаны өлтіруші болмаңдар, өйткені олардың бақылдауы - Аллаһты зікір еткендері!*» әл-Бәйхәқи "Сунануль-кубра" 19166.

Нәжіспен қоректенген жануардың (жәллә) етін жеуге рұқсат етілмейтіндігі жайлы

Ибн ‘Умар, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деген: «Аллаһтың елшісі нәжіспен қоректенген жануардың сүті мен етін ішіп-жеуге тыйым салған». Әбу Дауд 3719, ат-Тирмизи 1825, әл-Хақим. Сенімді хадис.

Ал басқа хадисте Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұндай жануарды көлік етуге де тыйым салғандығы келтіріледі. ан-Нәсәи 4337, Әбу Дауд 3769, Са’ид ибн Мансур 2816. Сенімді хадис.

Нәжіс жеген кез келген жануардың: түйенің де, сыйырдың да, жылқының да, қойдың да, тауықтың да, яғни осы сияқты етін жеуге рұқсат етілген кез келген жануардың етін жеуге тыйым салынған. Бұндай жануарды, ол таза жем жеп тазармағанша, сатуға да, етін жеуге де болмайды. Тауықтың тазаруы жайлы айтатын болсақ, оның уақыты - үш күн, өйткені Ибн Омар осылай жасаған. Ол бұндай тауықты үш күнге жабатын. Ибн Әби Шәйбә 4660, иснады сенімді.

Ал мал жайлы айтатын болсақ, онда ол туралы ең дұрыс тұжырым: оның тазару мерзімі - қырық күн. “Сахих фикху-Сунна” 2/344.

Сатуға тыйым салынған нәрселердің бәрін жеуге болмайды

Аллаһтың елшісі: «Егер Аллаһ бір нәрсені жеуге тыйым салса, онда Ол оны сатуға да тыйым салған». Әбу Дауд 3488. Хадис сахих.

Әбу Зубайр мынаны жеткізген: «Бірде мен Жәбирден ит пен мысықты сату жайлы сұрағанымда ол: «Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бұған қатаң тыйым салған!», - деп жауап берді». Муслим 1569.

Денсаулыққа зияны тиетін нәрселерді жеуге тыйым салынған

Аллаһ Тағала былай деді: «Өз-өздеріңді өлтіруші болмандар, расында, Аллаһ сендерге мейірімді». (ан-Ниса 4: 29)

‘Убададан, Ибн ‘Аббастан, Әбу Са’идтан, ‘Айшадан, Әбу Хурайрадан және Жәбирден, олардың бәріне Аллаһтың ризашылығы болсын, жеткен хадисте Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі. «Өзіңе де, өзге біреуге де зиян тигізуге болмайды!» Әхмәд 5/326, Ибн Мәжжәһ 2340, ат-Тәбәрани 1/163. . Бұл хадис көптеген жолдармен жеткен, олардың әрқайсысы бір-бірін күшейтеді. Осыған байланысты Әбу Дауд, Ибн Абу ‘Асым, әл-Хақим, әз-Зәхаби, Ибн ас-Саләх, ан-Нәуәуи, әл-Мәнәуи иәл-Әлбәни сынды имамдар бұл хадистің сахих екендігін растаған.

Имам Ибн Хәзм былай деген: «Денсаулыққа зияны тимейтін нәрселерді жеуге рұқсат етіледі, ал денсаулыққа зияны тиетін нәрселерді ішіп-жеуге тыйым салынады!» “әл-Мухалля” 7/430.

Нәжіс нәрселердің бәрін жеуге тыйым салынған

Имам Ибн Хәзм былай деген: «Ғалымдар нәжіс нәрселерді ішіп-жеуге болмайтындығы жайлы бір тұжырымға келген!» «Маратибуль-иджма’» 39.

Шейхуль-Ислам Ибн Тәймия: «Нәжіс болған нәрселердің бәрін жеуге тыйым салынады, бірақ жеуге болмайтын нәрселердің бәрі нәжіс болып табылмайды», - деп айтқан. “Маджму’уль-фатауа” 21/542.

Қатты қысылтаяң жағдайда тыйым салынған нәрселерді жеуге рұқсат етілетіндігі жайлы

Аллаһ Тағала былай дейді: «Ол сендерге өлексені, қанды, доңыз етін сондай-ақ, Аллаһтан басқаға арнап бауыздалған жануардың (етін жеуге) тыйым салды. Ал кім де кім, қарсы келмей және шектен шықпай, тыйым салынған нәрселерді жеуге мәжбүр болса, онда оған күнә емес. Расында, Аллаһ - Кешіруші, Мейірімді». (әл-Бақара 2: 173).

Осы және осыған ұқсас басқа аяттардан шарифатта өте маңызды «ад-Дарурату тубихуль-махзурат» (Тыйым салынған нәрселерді рұқсат ету қажеттілігі)⁶, деп аталатын қағида шығады.

Имам Ибн әл-Мунзир былай деген: «Қажет жағдайда өлексені жеуге болатындығы жайлы ғалымдардың бәрі бір пікірде болған» «әл-Иджма'» 102.

Шейх 'Абдур-Рахман ас-Са'ди бұл аятты былай деп тәпсірлейді: «Аллаһ Тағала осы аятта айтылған және басқа да харам нәрселерді жеуге тыйым салып, адамзатқа мейірімін көрсетті және барлық зияндықтардан қорғады. Алайда, бұған қарамастан, егер адам, басқа тамақ таппай, қатты ашықса, тыйым салынған нәрселерді жей беруіне болады, және бұл жағдайда оның ісі күнә есептелмейді. Бірақ, қолында жеуге рұқсат етілген заттары болса, не болмаса аштыққа шыдау мүкіншілігі болса, онда тыйым салынған нәрселерді жеуге болмайды, ал жеуге ас таппай, жеген күннің өзінде де шектен шықпуды тиіс, яғни бойын көтеріп жүре алатындай мөлшерде ғана жеуі керек. Бұндай жағдайда адамнан тыйым салынған нәрселерді жегендігі үшін жауапкершілігі мойнынан түседі де, бұның негізіне Аллаһтың керек мөлшерде жеп ішу жайындағы үкімі жүреді. Адамға өз басын қауіпке тігіп өз-өзін аштық өліміне салуға тыйым салынады. Ол өзінің аштығын басуға тиісті, ал егер ол аштық салдарынан өліп кететін болса, онда ол адамға өзіне қол жұмсағанның үкімі жүреді.

Бұл аяттан, қатты қажет жағдайда тыйым салынған нәрселердің рұқсат етілуі жайлы белгілі қағида туындайды. Қатты қажет жағдайда Мейірімді Аллаһ адамдарға тыйым салынған нәрселерді рұқсат етеді». "Тафсир ас-Са'ди" 68.

Мал бауыздалатын себептер жайлы.

Етін жеу және сату үшін

Аллаһ Тағала былай дейді: «Ол сондай Аллаһ – сендерге сендер бірін көлік етіп мінетін, ал енді бірін азық етіп жейтін мал жаратты». (әл-Фафир 40: 79).

Айтта құрбан шалу үшін

Аллаһ Тағала былай дейді: «Сондықтан Раббың үшін намаз оқы және құрбан шал». (әл-Кәусар 108: 2).

Қажылық уақытында құрбан шалу үшін

Ұлы Аллаһ Тағала былай деді: «Құрбан түйелерін сендер үшін, Аллаһтың белгілері (құрбандықтары) қылдық. Мұнда сендер үшін хайыр бар. Оларды тұрғызып қойып, оларға Аллаһтың атын айтыңдар. Сонда қашан олардың жамбастары жерге тисе (жаны шықса) жеңдер де, мұқтажға да, мұқтаж емеске де жегізіндер. Осылай, шүкір етулерін үшін, жануарды еріктеріне бердік». (әл-Хажж 22: 36).

Бала туылғанда шалынатын құрбандық үшін (ақиқа)

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Кім өзінің балалары үшін құрбан шалғысы келсе, онда ұл үшін екі қой, ал қыз үшін бір қой шалсын», - деген. Әбу Дауд 2842, ән-Нәсәи 4156. Жақсы хадис.

Сүннет бойынша мүміншілігі бар адам балалы болғаннан кейін нәресте туылысымен жеті күннен соң, не он төрт күннен кейін, не болмаса жиырма бір күннен кейін құрбан шалуы тиіс. Бұл хадистерде келтірілген. Дегенмен, жетінші күні құрбан шалынып, басы қырылып, аты қойылғаны абзал. "Ируауль-ғалиль" 1165.

⁶ Бірақ барлық қысылтаяндық қажеттілікті тудыра бермейді.

Нәзір етілген құрбандық үшін

Аллаһ Тағала былай дейді: «Олар нәзірлерін орындайды және апаты етек алатын күннен қорқады». (әл-Инсан 76: 7).

Қонақ үшін

Аллаһ Тағала былай дейді: «Саған Ибраһимның ардақты қонақтарының (періштелердің) әңгімесі келді ме? Олар Ибраһимге кіргенде: “Сәлем”, - десті. Ибраһим де оларға: “Сәлем, бөгде қауым”, - деді. Дереву үйіне барып, семіз бір бұзау әкелді. Оны оларға жақындатып: “Неге жемейсіңдер?” - деді». (әз-Зәрият 51:24-27).

Бірақ, қонаққа арнап мал бауыздау мен қонақты тамақтаныру үшін бауыздау - екі бөлек нәрсе. Қонаққа арнап құрбан шалу – харам болып табылады!

Үйлену тойында ас беру үшін (уәлиматуль-‘урс)

Анас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деп айтқан: «Пайғамбар, Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Абдур-Рахман ибн Ауфтың жүзінен сары бояулардың ізін байқап⁷: «Сен үйленгенсің бе?» - деп сұрады. Ол: «Иә», - деп жауап берді. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Кімге?» - деп сұрағанында, ол: «Ансарлардың ішіндегі бір әйелге», - деп жауап берді. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Оған (махрге) не бердің?» - деп сұрағанда, Абдур-Рахман: «Құрма дәнегінің салмағындай алтын бердім», - деп жауап қатады. Сол кезде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Онда саған бір қойдың етімен болса да қонағасын беру керек», - деді.» әл-Бухари 2048.

Садақа үшін

Айша, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай дейді: «Бірде біз бір қойды сойып, оны садақа ретінде таратқанымызда, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Одан не қалды?» - деп сұрады. Біз: «Оның жауырынынан басқа еш нәрсе қалмады», - деп жауап бердік. Сол кезде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, оның жауырынынан басқасының бәрі қалды!» - деп айтты.»⁸ ат-Тирмизи. Жақсы хадис “ас-Сильсилә ас-сахиха” 2544 қараңыз.

Жануарды себепсіз өлтіруге болмайтындығы жайлы

Ибн Омардан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһ елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны жеткізіледі: «Егер адамдардың бірі торғайды, не болмаса осыдан ірі басқа бір жануарды хақысыз өлтірсе, онда ол осы амалы үшін Ақырет күні сұралады». Одан: «Иә, Аллаһтың елшісі, оны хақы қандай?» - деп сұрағанда, пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Оның хақысы бауыздалып желінуінде, басын жұлып алып желінбей тасталуында емес!»⁹. ан-Нәсәи 7/239, Әхмәд 4/389. Хадистің сенімділігін имам ан-Нәсәи, Ибн Хиббән, әл-Хаким, хафиз әл-Мунзири, Ибн Касир және шейх әл-Әлбани растаған. Сондай-ақ, “Сахиху-ттарғиб” 1/631 қарасаңыз болады.

Бірде Ибн Омар оған Аллаһтың ризашылығы болсын, нысана ретінде тауыққа оқ атып тигізе алмаған әр жебесін тауық иесіне беріп жатқан жасөспірімдердің жанынан өтеді. Олар Ибн Омарды көріп жан-жаққа тым-тырақай қашады, ал Ибн Омар болса: «Бұны жасаған кім? Бұлай істеген адамға Аллаһтың қарғысы тисін! Расында, Аллаһ елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жаны барды өзіне нысана еткендерге лағынет айтқан!» - деді. әл-Бухари 5515, Муслим 1958.

⁷ Әйелінің бояуынан сіңген із. (Әйел өзінің ері үшін ғана боянуына болатынын ескертеміз).

⁸ Яғни, жауырыннан басқа таратып жіберген еттің бәрі Ахирет күніне сауап ретінде қалды, дегені.

⁹ Имам Әбу Бәкр Ибн әл-‘Араби былай дейтін: “Жануарды хақысыз өлтіруге тыйым салынғандығы сахих түрде білгілі, және мұны істеген адамға қатаң қорқытулар бар. Ал Адамның баласын (адамды), немесе мұсылманды, немесе тақуа және салиқалы мұсылманды өлтіру туралы не айтуға болады?!” “Фатхуль-Бари” 12/196 қараңыз.

Тыйым салынған құрбан шалу жайлы

Сәлман әл-Фарсиден, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны жеткізіледі: *«Шыбынның себебінен бір адам Жәннәтқа кірді, ал басқасы тозаққа түсті»*. Сонда адамдар: *«Бұл қалайша, иә, Аллаһтың елшісі?»* - деп сұрайды. Сол кезде Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп жауап береді: *«Бірде екі адам (табынатын) пұты бар бір елдің жанынан өтеді. Ол елдің адамдары өз пұттарына құрбан шалдырмай ешкімді (бұл төңіректен) өткізбейді екен. Олар жолаушылардың біріне: «Пұтқа бір нәрсені құрбан етіп (ризашылығын тауып) жақында», - дейді. Ол адам: «Менің оған жақындайтын (яғни шалатын) еш нәрсем жоқ», - дейді. Олар: «Құрығанда шыбынмен жақында!» - дейді. Ол пұтқа шыбынды құрбан еткенде, олар оған сапарын жалғастыруға рұқсат етеді, бірақ ол Тозаққа түсті¹⁰. Осыдан кейін пұтқа табынушылар екінші жолаушыға: «Жақында!» - дейді. Ал ол болса: «Мен Ұлы да Құдіретті Аллаһтан басқа ешкімге құрбан шалмаймын!» - дейді. Оның басы шабылды да, ол Жәннәтқа кірді»¹¹ Әхмәд "Китәбу-ззухд" 15, Ибн Әби Шәйбә 13084. Хадистің сенімділігін шейх 'Абдуль-Қадир әл-Арнауут растаған.*

Салих Али Шейх былай деген: *«Құрбан шалуды төрт түрге бөлуге болады:*

Бірінші түрі – Құрбан Аллаһтың атымен және Аллаһ үшін бауыздалады. Бұл - бірқұдайшылдық, яғни таухид!

Екінші түрі – Құрбан Аллаһтың атымен, бірақ Аллаһтан басқаға арналып бауыздалады. Бұл - ғибадаттағы көпқұдайшылдық (ширк)!

Үшінші түрі – Құрбан Аллаһтан басқаның атымен және Аллаһтан басқаға арналып бауыздалады. Бұл - Аллаһтан басқадан көмек сұрап үміт артудағы көпқұдайшылдық пен ғибадаттағы көпқұдайшылдық(ширк)!

Төртінші түрі – Құрбандық Аллаһтан басқаның атымен, бірақ Аллаһқа арнап бауыздалады. Бұл - Аллаһтың үстемдігіндегі көпқұдайшылдық (ширк)¹². "Шарх Китәби-гтаухид".

Тыйым салынған құрбан шалуды құрамында көпқұдайшылдық (ширк) бар , және құрамында бидғат (дінге жаңадан енгізілген нәрселер) бар деп екі топқа бөлуге болады. Құрамында көпқұдайшылығы бар құрбан шалуға түрлі құдайдарға, әулиелерге, періштелерге, өлген адамдарға, олардың қаблерінің басында, сондай-ақ басшыға жақындау ниетімен бауыздалған түрлі құрбан шалулар жатады. Жақындау ниетімен жасалынған құрбан шалулар ғибадаттың түрі болып табылады. Сондықтан, Аллаһтан басқаға арналған құрбан шалулардың бәрі - үлкен көпқұдайшылдық, яғни үлкен ширк болып табылады.

Ал бидғат болып табылатын құрбан шалу жайлы айтар болсақ, оларға адам қаза тапқаннан кейін қырқыншы, елуінші күні, жыл сайын, не болмаса оның туған күнінде өлген адам үшін жасалынған құрбан шалулар жатады. Сондай-ақ, мұның қатарына

¹⁰ Ғалымдар бұл адамға байланысты мәселеде әртүрлі пікірге келген. Яғни ол адам - тыйым салынған нәрсені істеуге күштеп мәжбүрленген адам ба (мукрих), әлде жоқ па? Біреулері: «Ол бұл амалды жасауға күштеп мәжбүрленбеді, өйткені, ол мұны өз еркімен істеді», - деді. Басқалары: «Ол күштеп мәжбүрленген болса да, бұл біздің шарифаттан бұрынғы шарифаттардан еді, сондықтан олардың мәжбүрлеумен істеген күналары да кешірілмейтін еді, ал Мухаммадтың, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, шарифаты мұның күшін жойды. Аллаһ Тағала бұл жөнінде айтқанындай: **«Жүрегі иманнан орныққаннан кейін зорлық көрген біреуден басқа біреу; иман келтіргеннен кейін Аллаһқа қарсы келсе, сондай-ақ біреу өз көңілін имансыздыққа ашып берсе, оларға Аллаһтың ашуы және оларға зор азап бар»**. (ан-Нахль 16: 106).

¹¹ Ғалымдардың арасында бұл хадис жөнінде өзара келіспеушіліктер бар, яғни бұл сөз Пайғамбардың, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, сөзі ма, әлде Сәлмәннің сөзі ма. Бұл сөздер Сәлмәннің сөздері болған жағдайда да бұл жөнінде о баста Пайғамбар, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, айтқан, өйткені, өткен замандарда, болашақта да не болғанын, сондай-ақ Тозаққа кім түсіп, Жәннәтқа кім кіргенін сахабаларға тек пайғамбар ғана, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, хабарлай алатын еді.

¹² Аллаһтан басқаның атын атап бауыздалған мен Аллаһтан басқаға арнап бауыздалғанның айырмашылығына көңіл бөліңіздер. Соңғысы үлкен ширк екендігін көріп тұрмыз. Ал қазіргі уақытта, өкінішке орай, көп адамдар біріншісімен ғана басын қатырып жүр!

ауырған адам жазылуы үшін, не болмаса адам өлген жерде және Құран хатым қылынып болған соң атқарылатын құрбан шалулар жатады. “Ахкәму-ззабәих” 47-73.

Бұл - ең көп тараған бидғаттардың түрі, егер біз мал бауыздау кезіндегі түрлі халықтардың арасында тараған бидғаттардың бәрін айтатын болсақ, онда оларды тоқтамай айта беруге болар еді.

Жануардың етін жеуге рұқсат ететін шарттар жайлы

Жеуге рұқсат етілген ет екі түрге бөлінеді:

Біріншісі – бұл ешбір шартсыз жеуге жарамды ет. Олардың қатарына жоғарыда айтылып кеткен суда мекендейтін балық секілді тіршілік иелерінің еті жатады.

Екіншісі – бұл шарифаттың үкіміне сай бауыздау секілді белгілі бір шарттардан кейін еті жеуге жарамды болатын жануарлардың түрлері.

Жеуге тыйым салынатын жануардың еті де екі түрге бөлінеді:

Біріншісі - етін жеуге о бастан шарифат тыйым салған жоғарыда айтылып кеткен жануарлар.

Екіншісі - еті о бастан адал болып, бірақ белгілі бір себептерге байланысты харам болған жануарлар. Оған: Аллаһтан басқаға арнап бауыздалған жануар; не болмаса о бастан еті жеуге жарамды болса да шарифаттың үкіміне сай бауыздалмаған жануар; сондай-ақ, нәжіспен қоректенген жануар, ол тазармайынша, бұл жөнінде анық белгілі болған болса; сол сияқты басқа да себептермен еті харам болған жануарлар жатады. Бұған біз жоғарыда егжей-тегжей тоқталдық.

Кез келген жануардағы (теңіз өлекселерінен басқасы) негіз – ол, шарифаттың үкіміне сай бауыздалмайынша, жеуге рұқсат етілмеген болып саналады!

Ал негізінде жануардың етін жеуге жарамды ететін шарт **бесеуі**:

Бірінші шарты: жануарды бауыздаушы мұсылмандардан, христиандардан не болмаса яхудиерден (иудей) болуы керек

Аллаһ Тағала былай деді: **«Бүгін сендерге таза ас рұқсат етілді. Кітап иелерінің асы да сендерге рұқсат етілді»**. (әл-Маида 5: 5).

Ибн ‘Аббас: **“Кітап иелерінің асы»** – бұл олардың бауыздаған жануарының еті», - деп айтқан. “Сахих әл-Бухари” 4/636.

Бір адам Әбу Дардадан, Аллаһтың оған ризашылығы болсын, өзіне сыйға тартылған «Жәржәс» атты шіркеу үшін сойылған жануардың еті жайлы: **«Бұл етті біз жейік па?»**, - деп сұрағанда, Әбу Дарда оны жеуге бұйырып: **«Расында, олар кітап иелері, сондықтан олардың да асы бізге халәл, біздің ас та оларға халәл!»**, - деп жауап берген. ат-Табари 6/66. Шейх әл-Әлбани бұл хадистің иснадын сенімді деп тапқан.

Дәл осылай Ибн Мас’уд, Әбу Умама, Муджахид, Са’ид ибн Джубаир, ‘Икрима, ‘Ата, Макхуль, Ибраһим ән-Нәх’и, Муқатиль және басқалары айтқан. “Тәфсир Ибн Касир” 2/19.

Христиандар мен яхудиердің бауыздаған жануарларын жеуге болатындығы жайлы мұсылмандардың арасында дау жоқ. Бұл сұрақта басқа көзқарас жоқтығын имам Ибн әл-Мунзир, хафиз Ибн ‘Абдуль-Барр, имам Ибн Қудама және имам ән-Нәуәуи айтып кеткен. Ал бұған тек хауариждер ғана қарсы шыққан.

Сондай-ақ, әйел адамның бауыздаған жануарының етін жеуге болады. Алайда, көпшіліктің арасында бұған рұқсат жоқ деген жалған пікір тараған. Ка’б ибн Мәлик, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деген: **«Бірде бір әйел қойды таспен бауыздап, бұл жайлы Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сұрағанында, ол оған оның етін жеуді әмір еткен»**. әл-Бухари 5504.

Бұл хадисте әйел адамға жануарларды бауыздауға рұқсат етілгендігін растайтын және пышақ болмаған жағдайда, өткір таспен мал бауыздауға болатындығы туралы айқын дәлел бар.

Ибраһим ән-Нах'и әйел адамының және жас балалардың құрбан шалуы жайлы былай деген: «Егер олар жануарды бауыздай алса және Аллаһтың есімін айтса, онда бұл мәселеде ешбір тосқауыл болар нәрсе жоқ». Са'ид ибн Мансур. Хафиз Ибн Хәжжәр бұның иснадын сенімді тапқан. "Фатхуль-Бари" 9/575.

Имам Ибн әл-Мунзир былай деген: «Ғалымдардың балалар мен әйелдерге жануарларды бауыздауға болатындығы жөніндегі пікірлері бір, (яғни бәрі мұны бір ауыздан рұқсат деп тапқан)». «әл-Иджма'» 43.

Кітап иелерінен басқа, діннен безгендер мен көпқұдайшылдардың бауыздаған жануарларының етін жеуге болмайтындығы жайлы.

Ибн 'Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деген: «Егер жануарды отқа табынушы бауыздаған болса, онда оның етін, ол Аллаһтың есімін айтып бауыздаса да, жеуші болмаңдар!» 'Абдур-Раззак 8548.

Имам әл-Қуртуби былай деген: «Отқа табынушылардың бауыздаған жануарлары жайлы айтатын болсақ, тура жолдағы барлық ғалымдар бір ауыздан олардың етін жеуге және олардың әйелдеріне үйленуге тыйым салған, өйткені олар - Кітап иелерінен емес!» "Тәфсируль-Қуртуби" 6/77.

Яхудиермен мен христиандар кәпір болса да, олардың бауыздаған жануарларды жеуге нәліктен рұқсат берілген?

Кітап иелерінің басқа кәпірлерден айырмашылығы - олар өздеріне жіберілген пайғамбарларға иман келтіріп олардың әкелгендеріне сенген, сондай-ақ, оларға Таурат және Інжіл секілді кітаптар түскен. Дегенмен, олар уақыт өте түсірілген кітаптар мен пайғамбарларының жолына өзгертулер енгізіп, тура бағыттан тайды. Ал басқа көпқұдайшылдар жайлы айтатын болсақ, олар пайғамбарларды мойындамаған және оларға Кітап та түсірілмеген. Сондықтан, Ұлы Аллаһ Тағала Кітап иелерінің әйелдеріне үйленуге және олардың бауыздаған жануарларының етін жеуге рұқсат берді.¹³ "Тәфсир ат-Табари" 3/467 және "Тәфсир ас-Са'ди" 209 қараңыз.

Екінші шарты: бауыздаушының ақыл есі дұрыс болуы керек

Жануарды бауыздап жатқан адам, ақыл есі дұрыс, мас емес, сау және кім үшін бауыздап жатқанын, сондай-ақ, не айтып жатқанын білетін адам болуы керек. "әл-Муғни" 8/581 қараңыз.

Үшінші шарты: жануар тек Аллаһ үшін бауыздалуы тиіс

Аллаһ Тағала былай деген: «"Расында, менің намазым және құрбаным, сондай-ақ, менің өмірім мен өлімім - серігі болмаған әлемдердің Раббысы - Аллаһ үшін", - де». (әл-Ән'ам 6: 162-163).

'Али ибн Әбу Талиб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын келтіреді: «**Аллаһ Өзінен басқаға құрбан еткенді лағынеттеді!**» Муслим 1978.

Сондай-ақ, көпқұдайшылдардың мейрамы мен діни рәсімдері өтетін жерде жануарды бауыздауға болмайды. Сәбит ибн ад-Даххак мыналарды жеткізді: «*Бірде бір адам Буан деген жерде құрбан шалуға нәзір етіп, осы ісі жайлы Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сұрады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол адамнан: «Ол жерде адамдардың құлшылық еткен нұты болып па еді?» - деп сұрады. Ол адам: «Жоқ», - деп жауап*

¹³ Бірақ, Кітап иелеріне мұсылман әйелдерін тұрмысқа беруге болмайды, және ол неке болып есептелмейді.

берді. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, ол адамнан, тағы да: **«Ал ол жер көпқұдайшылдардың мейрамдарының бірі өтетін жер ме?»** - деп сұрады. (Әлгі адам) Оған: «Жоқ», - деп жауап берді. Сол кезде Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: **«Нәзіріңді орында!»** - деді». Әбу Дауд 3313, ат-Тәбәрани 1/134. Хадистің сенімділігін хафиз Ибн Хәжжәр, шейх әл-Әлбани және 'Абдуль-Қадир әл-Арнаут растаған.

**Төртінші шарты: бауыздар алдында: «БисмиЛләһ», -
деп Аллаһтың атын айту.**

Ғалымдардың бір бөлігі мұны міндетті деп тапса, басқа бір тобы мустахаб (міндетті емес, бірақ сауапты амал) деген. Мұны мұстахаб дегендер - шафиғи мазхабының ғалымдары. Олар мына хадиске сүйенеді: **«Мұсылманның бауыздағанын, ол Аллаһтың есімін айтса да айтпаса да, жеуге болады»**. Әбу Дауд "әл-Марасиль" 378. Бірақ бұл хадис әлсіз болып табылады.

Сондай-ақ, олар Айшадан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жеткен мына хадисті дәлелге келтіреді: **«Бірде адамдар: «Бізге арамызда жаңадан Ислам қабылдаған адамдар ет алып келеді, ал біз болсақ оларды бауыздағанда Аллаһтың аты аталды ма жоқ па - білмейміз», - деді. Бұған Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Онда сендер Аллаһтың атын айтыңдар да, жеңдер», - деді»**. әл-Бухари 2057.

Негізінде, бұл хадисте мұсылманның бауыздаған жануарын жеуге болатындығы нұсқалған, ал жануарға Аллаһтың аты аталды ма, жоқ деген күмәнді қалдыру керек. Имам әс-Сән'әни былай деген: **«Бұл хадисті көпшілік (адамдар) «жануарды бауыздар алдында Аллаһтың есімін айту міндет емес», - дегенді білдіреді», - деп түсінеді. Бірақ, бұл - дұрыс емес, бұл хадис базардағы ет - Аллаһтың аты айтылып бауыздалған жануардың еті ме, әлде басқа жануардың еті ме екендігін бізге білу міндет еместігін білдіреді»**. "Субулю-Ссәләм" 4/117 қараңыз.

Сондай-ақ, бұл хадисте, кейбіреулер ойлайтындай, кез-келген етті жеуден бұрын Аллаһтың есімін атау оны халәл етеді деген нұсқау жоқ, өйткені хадисте етті жаңадан ислам қабылдаған адамдардың алып келгендігі айтылған!

Бұл мәселеде Аллаһтың есімін айту парыз деген көзқарас ең күшті пікір болып табылады. Бұған Құранның жеті аяты мен көптеген хадистер дәлел.

Ұлы Аллаһ былай деді: **«Егер Аллаһтың белгілеріне иман келтірген болсаңдар, онда Аллаһтың аты аталғаннан ғана жеңдер»**. (әл-Ан'ам 6: 118-119).

Ұлы Аллаһ былай деді: **«Оларды тұрғызып қойып, оларға Аллаһтың атын айтыңдар»**. (әл-Хадж 22: 36).

Умм Сәләмадан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, жеткен хадисте пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі: **«Жануарларды Ұлы және Құдіретті Аллаһтың атын айтып бауыздаңдар»**. ан-Нәсәи 4368, Ибн Мәжжәһ 3152. Хадистің сенімділігін шейх әл-Әлбани растаған.

Сондай-ақ, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деген: **«Расында, мен сендердің пұттарға арнап бауыздағандарыңды және Аллаһтың аты аталмай бауыздалғанды жемеймін!»** әл-Бухари 4/58.

Осыған ұқсас хадистер өте көп.

Ал, бауыздар алдында Аллаһтың есімін айту парыз екендігін айтқан ғалымдардың пікірлері жануарды бауыздаушы адам Аллаһтың есімін айтуды ұмытып кетсе - ет жеуге жарамды болады ма, жоқ па - деген мәседе әр түрлі болған. «Аллаһтың есімі аталмай бауыздалған жануардың етін жеуге болмайды», - деген ғалымдар етті жеуге жарамды ететін шарт - оны бауыздағанда Аллаһтың есімін айту», - дейді. Олар мына аятқа сүйенеді: **«Аллаһтың есімі айтылмағаннан жемендер, өйткені ол - бұзықтық (пасықтық)»**. (әл-Ан'ам 6: 121).

Бұл дәлелге Құран тәпсіршілері олардың арасында Ибн Аббас та: «Бұл аятта Аллаһтан өзеге арналып бауыздалған жайлы айтылған», - деп жауап берген.

Жануарды бауыздағанда Аллаһтың есімін атауды ұмыту, етті жеуге жарамсыз етпейді, бұл 'Али ибн Әбу Талибтың, Ибн 'Аббастың, Са'ид ибн әл-Мусайибтың, 'Атаның, Тауустың, Хасан әл-Басридің т.б. пікірі. "Бидаятуль-муджтахид" 1/448.

Ибн 'Аббас былай деген: «Расында әр бір мұсылманның бойында Аллаһтың аты бар, егер ол жануарды Аллаһтың атын атауды естен шығарып бауыздаған болса, жей берсін. Ал егер жануарды отқа табынушы бауыздаса, онда ол бауыздарда Аллаһтың атын атаса да, ол жануардың етінен жеуші болмаңдар!» 'Абдур-Раззак 8548. Хафиз Ибн Хәжжәр хадистің сенімділігін растаған "Фатхуль-Бари" 9/624.

Имам Ибн Джарир әт-Тәбари былай деген: «Мұсылманның Аллаһтың есімін атауды ұмытып бауыздаған жануарының етін жеуге рұқсат етілмейді», - деп айтушылардың сөздері ақиқаттан алыс жатыр, өйткені бұл - әл-жама'аның пікірінен ауытқушылық». "Тәфсир ат-Табари" 1/52, 8/21.

Бірақ та, егер адам Аллаһтың есімін атау керектігін біле тұра, жануарды бауыздарда Аллаһтың есімін саналы түрде атамаса, онда оны жеуге болмайды!

Кітап иелерінің жануарды бауыздарда Аллаһтың есімін айтулары жайлы

Кітіп иелерінен жануарды бауыздар алдындағы Аллаһтың есімін айтулары жайлы ғалымдардың пікірлерінде айырмашылық бар. Имам аш-Ша'би олар мал бауыздар алдында не десе де жеуге рұқсат еткен, ол былай деген: «Аллаһ олардың жануарды бауыздар алдында не дейтіндерін біле тұра бізге олардың етін жеуге рұқсат етті. 'Ата былай деген: «Христианның Исаның атын айтып бауыздаған жануарының етін де жей бер, өйткені Аллаһ, олардың не дейтінін біле тұра, бізге рұқсат етті». "Тәфсируль-Куртуби" 6/74.

Дегенмен пікірлірдің ең жақсысы және барлық пікірлерді қамтитыны имам аз-Зухри мен Хасан әл-Басридің пікірі: «Егер де сен олар жануарды бауыздағанда Аллаһтан басқа біреудің атын атағанын естісең, онда ол еттен жеме, ал егер естімесең, онда жей бер. Өйткені, Аллаһ олардың кәпір екенін біле тұра, бауыздаған жануарларының етін жеуге рұқсат етті». "Тәфсир әл-Бәйдәуи" 2/298, "Фатхуль-Бәри" 9/552.

Бесінші шарт: Екі күре тамырын, тамағын және өңешін сойып қан шығару.

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деген: «Қаны ағызылған мен Аллаһтың есімі аталғаннан ғана жеңдер!» әл-Бухари 2488.

Жануардың еті жеуге жарамды болу үшін оның қанын ағызу міндет болып табылады. 'Ата былай деген: «Бауыздау – бұл күре тамырларды сою». Ибн 'Умар, Ибн 'Аббас және Анас былай деп айтқан: "Егер жануардың басын толығымен сойып (кесіп) алса, бұнда тұрған ешнәрсе жоқ». "Сахих әл-Бухари" 4/573.

Дегенмен, егерде қашып бара жатқан жануарға, не болмаса аң аулап жүріп, жануарға Аллаһтың атын атап оқ атса, онда, оқ жануардың қай жеріне тигеніне қарамастан, жануар өліп кетсе де, ол жануардың етін жеуге болады. Рафи' ибн Хадидж, оған Аллаһтың ризашылығы болсын былай деген: «Бірде біз пайғамбармен, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Зуль Хуләйфәда болған уақытымызда біздің бір түйеміз қашып кетті де, адамдар оны әбден шаршап күштері таусылғанша құды. Ол кезде біздің жылқыларымыз аз еді. Сонда, олардың біреуі түйеге оқ атып, осылайша Аллаһ оны тоқтатты. Осыдан кейін Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, бұл жануарлардың кейбірі жабайыланып жабайы аңдар сияқты болып кетті, егер бұлардың бірі сендерге бағынбаса, осылай жасаңдар», - деді». әл-Бухари 2488, Муслим 1986.

'Ади ибн Хатим, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деген: «Бірде мен пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жебемен өлтірілген аң жайлы сұрағанымда, ол: «Өткір ұшымен өлтірілгенді жеуге болады, ал таяқпен өлтірілген жайлы

айтатын болсақ, онда ол - уақиз¹⁴», - деп жауап қатты. Сондай-ақ, мен пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аң аулайтын итпен ұсталған аң жайлы сұрағанымда, ол маған: «Оның сен үшін ұстағанын жеуіңе болады, өйткені бұл сенің бауыздағаныңмен тең. Ал егер де сен өзіңнің итіңнің жанынан басқа итті тапсаң, және ол иттің сенің итіңмен бірге аулап құсты шайнап тастағандығы жайлы күмәнің болса, онда оны жеме. Өйткені, сен Аллаһтың есімін өзіңнің итіңе ғана айттың, ал басқа итке айтпадың». әл-Бухари 5375, Муслим 3/1529.

Алайда, аң аулауға үйретілмеген иттің ұстағанын жеуге болмайды, ол өліп қалмай тұрып бауыздап үлгерсе ғана – болады. Әбу Са’ляба әл-Хушани, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мыналарды жеткізген: «Бірде мен: «Иә, Аллаһтың пайғамбары, біз Кітап иелерінің қарамағындағы жерде тұрамыз. Біз олардың ыдыстарынан тамақ жей аламыз ба? Сондай-ақ, ол жерлерде аң көп; мен оларды садағыммен атып аламын және үйретілген және үйретілмеген итіммен аулап аламын. Ендеше, осылардың қайсысын жеуіме болады», - деп сұрадым. Ол маған былай деп жауап берді: «Сенің Кітап иелері жайлы айтқандарыңа тоқталсақ, онда мүмкіншілік болса олардың ыдыстарынан тамақ іштегендерің жақсы, ал егер ондай мүмкіншілік болмаса, онда олардың ыдыстарын жуып қолдана беріңдер. Сен Аллаһтың есімін айтып атқан оғың мен үйретілген итің (оны аңға салар алдында Аллаһтың есімін айтып жіберіп) ұстаған құсты жей берсең болады. Ал үйретілмеген иттің ұстағанын да, ол өліп кетпейінше оған Аллаһтың атын айтып бауыздап үлгерсең, жеуіңе болады». әл-Бухари 5478.

Жануарды немен бауыздау керек?

Жануардың қанын шарифат тыйым салмаған кез-келген өткір затпен ағыза беруге болады, Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Расында, ертең осы жерге жау келеді, деп ойлаймыз, ал біздің пышағымыз жоқ, сондықтан жануарларды қамыспен (құрақпен) бауыздай берсек болады ма?», - деп сұрағанда, оның былай деп жауап бергені жеткізіледі: «Қаны ағызылғанды ғана және Аллаһтың есімі аталғанды ғана жеңдер. Бірақ, жануарды синнамен және зуфрамен бауыздаушы болмаңдар. Бұның мәнісін мен сендерге түсіндірейін: синна жайлы айтатын болсақ, ол – сүйек, ал зуфра жайлы айтсақ, ол - эфиопиялықтардың пышағы». әл-Бухари 2488, Муслим 1986.

Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Қан ағызуға мүмкіншілігі бардың кез келгенімен бауыздай беруге болады», - деген сөздері қан ағызуға жарайтын нәселердің бәрін қамтиды. Бұған темір де, мыс та, әйнек те, өткір тас та, қамыс та және басқа көптеген нәрселер кіреді. Дегенмен, қиындық тудырмаса, өткір пышақпен бауыздаған абзал.

Тұрақты Комитеттің ғалымдары¹⁵ (әл-Ляджнату-ддайма) былай деген: «Егер жануарды бауыздау оңай болу үшін оны электр тоғымен есінен тандырып құлатса, онда бұлай бауыздалған жануардың етін жеуге болады. Бірақ, жануар электр тоғынан өлген болса, онда оның етін жеуге болмайды, өйткені ол - өлексе». “Фатауа әл-Ляджнати-ддайма” 22/445.

Анасының бауыздалғаны, жатырдағы баласының да бауыздалғаны болып саналады.

Әбу Са’ид бірде пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Иә Аллаһтың елшісі, біз түйе, не сиыр, не қой бауыздағанда ішінен баласын тауып жатамыз. Біз не істеуіміз керек, оны жейміз бе, әлде тастауымыз керек пе?» - деп сұрағанда, Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Қаласаңдар - жеңдер, өйткені малмен бірге оның

¹⁴ Уақиз – бұл жүзі жоқ таяқпен, таспен ұрып өлтірілгендер. Бұндайды жеуге болмайды. “Уаджиз” 1/404.

¹⁵ Тұрақты комитет – бұл Сауд Арабиясы ғалымдарының Жоғарғы Кеңесі. Кезінде оны шейх ибн Баз басқарған. Қазіргі уақытта ‘Абдуль-‘Азиз Али Шейх басқарады.

жатырындағы да бауыздалған есептеледі», - деп жауап берді. Әбу Дауд 2827, ат-Тирмизи 2/72. Хадис сахих.

Буаз жануар жайлы айтсақ, онда бұған тыйым жоқ, ал енді кім бұнымен келіспесе, онда дәлелдерін келтірсін.

Кейбір күмәндарды тарқату

Кейбір адамдар үлкен күнәләр жасайтын мұсылмандардың бауыздаған малын жеуге тыйым салады және бұны тақуалық пен күмәнді нәрседен қашу деп санайды. Алайда, бұл – Пайғамбарымыз, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, тыйым салған шектен шығушылық. Ол: **«Дінде шектен шығудан сатаныңдар, өйткені сендерге дейінгілерді діндеріндегі шектен шығу құртқан»**, - деп айтқан. ан-Нәсәи 4/49, Ибн Мәжжәһ 3/29, Ибн әл-Джаруд 473. Хадистің сенімділігін Ибн Хузәймә, Ибн Хиббән, әл-Хаким, аз-Захәби, ан-Нәуәуи, Ибн Тәймия, Әхмәд Шакир, әл-Әлбани растаған.

Шейхуль-Ислам Ибн Тәймия былай деген: **««Шектен шығудан сақтаныңдар» - деген сөздің нанымға да, амалға да жалпылай қатысы бар»**. “әл-Иктида” 1/328.

Хафиз Ибн ‘Абдуль-Бар былай деген: **«Расында, мұсылманның бауыздағанын жеуге болады және ол жануарды бауыздар алдында Аллаһтың есімін аузына алды деп есептеу қажет, өйткені, мұсылман жайлы, оның теріс амалы дәлелденбейінше, жақсы пікірде болу керек!»** “Найлполь-аутар” 4/327.

Еттің жағдайы жануарды бауыздаушының жағдайымен байланысты. Ғалымдардың жалпылай келісімі бойынша бауыздаған адам мұсылман болып, оның Исламнан шығаратын амал жасағанын ешкім көрмесе, ол бауыздар алдында Аллаһтың есімін атағаны белгісіз болса да, оның бауыздағанын жеуге болады! “Ахкаму-ззабаих” 57.

Кім өзін мұсылман санап, бірақ бойынан имансыздықтың кейбір нышандары байқалса, не болмаса намазды орындамаса¹⁶, ондай адамды, оған дәлелдер жеткізілмегенге дейін, имансыз, яғни кәпір, деп санауға болмайды. Бұл әсіресе ғалымдары жоқ елдерге қатысты. **«Намазды жалқаулықтың салдарынан оқымау адамды діннен шығарады»**, - деп есептейтін Шейх Салих Али Шейх былай деген: **«Адамның намаз оқымағанына байланысты оның тек намаз оқымағаны үшін діннен шыққандығы жайлы үкімі шығарылмайды. Бірақ, намаз тастаған адам діннен шығады деп жалпылай айтылады. Ал белгілі бір адам жайлы айтатын болсақ, оны күпірлікте айыптап, оған имансыздардың үкімін шығару үшін қазының шешімі керек. Ал қазы, шешім шығармас бұрын, ол адамнан оның көңіліндегі бүкіл күмәнін тарқатып тәубеге келуді талап етуі шарт»**.¹⁷ “Шарху Арба’ина-н-Нәуәуи” 21.

¹⁶ Ғалымдардың бірауызды келісімі бойынша (иджма’), намазды саналы түрде орындамай жүрген және оның парыз екендігін теріске шығаратын адам кәпір болып табылады. Жалқаулықпен және ықылассыздықпен намазды орындамай жүрген адамға келер болсақ, ол туралы әхлю-Сунна ғалымдарының пікірлері әртүрлі болып кетеді. Бұл еңбекте даулы мәселені толығымен қамту мүмкін емес, бірақ намазды жалқаулықпен тастап қою адамды Исламнан шығармайды деп айтатын ғалымдардың пікірі күштірек болып табылады. Имам Ахмадтың өзі, төрт имамның ішіндегі намазды қалдыруды үлкен күпірлік деп есептеген жалғыз имам, былай дейтін: **“Адам үлкен құпқұдайшылықтың немесе Аллаһ парыз еткен нәрселерді теріске шығарудың себебінен басқа себеппен Исламнан шықпайды! Ал парыздардың қайсы бірін жалқаулықпен қалдырып жүрген адамға келер болсақ, оны үкімі Аллаһқа тәуелді, және Ол қаласа - оны жазалайды, ал қаласа – кешіреді!”** “Табакъатуль-Ханабали” 1/343.

Ал намазды қалдырған адам күпірлік жасады, немесе күпірлікке түсті деген хадистерге келер болсақ, оларда кіші күпірлік меңзелген, әрине, егер ол адам намаздың парыз екендігін тәрк етпеген болса. Және күпірлік кіші және үлкен күпірлік болып екіге бөлінетіндігі жөнінде әхлю-Суннаның арасында пікірталас жоқ. Және ең бастысы, намазды орындамау мәселесіне байланысты түрлі пікірді ұстанатын адамдар бұл келіспеушіліктің шарифатта орынды келіспеушілік болып табылатындығын түсінуі үшін, шейх Салих аль-Фаузан айтқанындай, намазды орындамайтын адам кәпір болып табылады дейтіндер - хауариж емес, ондай адамды кәпір деп есептемейтіндер – муржия емес!

¹⁷ Қазының намаз оқымайтын мұсылманды Исламға емес - намазға шақыруы, оның кәпір емес екендігін көрсетеді. Имам ат-Тахауи былай деген: **«Намазды тастаған адамның кәпір емес екендігіне нұсқайтын нәрселердің**

Белгілі бір адамның бауыздаған жануарының етін жеуге болмайды деп айту, ол адамды күпірлікте айыптаумен тең, өйткені, кәпірдің ғана бауыздаған малын жеуге болмайды. Ал адамға айыптаудың бүкіл шарттарын қамтымай, дәлелсіз күпірлік айыбын тағу - өте үлкен күнәләрдің қатарына жатады. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: **«Мұсылманды күпірлікте айыптаған, оны өлтіргенмен тең!»**, - деп айтқан. ат-Тәбәрани хадисті сенімді деген. «Сахихуль-джамі'» 6269.

Имам әл-Қуртуби былай деген: *«Күпірлікте айыптау – көп адам оның алдына келіп, сүрінген - қатерлі есік. Және ол есіктің алдына келіп таңдаулылар ғана тоқтады, және құтылды, ал құтылудан жақсы не болмақ»*. “әл-Муфхим” 3/111.

Хафиз Ибн 'Абдуль-Барр былай деген: *«Пікірталас болмаған нәрседен өзгенің негізінде күпірлікте айыптамау керек»*. “ат-Тамхид” 17/22.

Шейхуль-Ислам Ибн Тәймия былай деген: *«Күпірлікте айыптаудың өзі нақты бір адамға байланысты әр түрлі болуы мүмкін, өйткені кез келген қателесуші, дінбұзар (бидғатшы), надан (жәһиль), не болмаса адасушы – кәпір, не насық, не тіпті қарапайым күнәһәр болып табылмайды»*. “Минхаджу-Ссунна” 5/250.

Ибн Тәймия, сондай-ақ, былай деген: *«Мұсылманның ешқайсысына өзге мұсылманды, оған дәлел (хужжә) келтірмейінше, күпірлікте айыптауға рұқсат етілмейді, тіпті ол шын мағынасында қателескен болса да, немесе адасу жолына түскен болса да»*. “Маджму'уль-фатауа” 12/468.

Хафиз Ибн Хәжжәр былай деген: *«Кімнің Исламы айқын болса, ол адам ашық дәлелдерсіз Исламнан шығарылмайды»*. “Фатхуль-Бари” 2/314.

Шейх Мухаммад ибн 'Абдуль-Уаххаб былай деген: *«Менің жауларым мен туралы: «Ол өз тұжырымының негізінде ғана, немесе (адамды) кәпірлерге сүйіспеушілікте болғаны үшін күпірлікте айыптайды», не болмаса: «Ол дәлел жетпеген надан адамдарды күпірлікте айыптайды», - деп айтады. Бұның бәрі - адамдарды Аллаһ пен Оның елшісінің, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, жолынан тайдыру үшін тағылған ұлы жала!»* “Маджму'у муалифат уа-ррасаиль” 3/14.

Сондай-ақ, Мухаммад ибн 'Абдуль-Уаххабтан намаз оқымайтын адамды күпірлікте айыптау жайлы сұрағанда, ол былай деп жауап берген: *«Исламның ұстыны бесеу, олардың біріншісі екі күәлік (яғни Аллаһтан басқа сыйынуға лайықты Құдай жоқ және Мухаммад - Аллаһтың елшісі, деп күәлік беру). Осыдан кейін төрт негізі тұрады. Егер біреу бұлардың міндетті екенін мойындап, осылардың бірін тастаса, біз ол адамды өлім жазасына кессек те, оларды тастағаны үшін оны күпірлікте айыптамаймыз! Ғалымдар намазды жалқаулықпен оқымаған адамдар жайлы көзқарастары бөлінген, ал біз ғалымдар бірауызды келісімде болған нәрседен өзге нәрседен күпірлікте айыптамаймыз, ал ол – тек екі күәлік ғана»*. “ад-Дарару-ссания” 1/102.

Шейх Мухаммад ибн Салих әл-'Усаймин былай деген: *“Адамды күпірлікте және насықтықта айыптау хақы, бізге емес, Аллаһ пен Оның елшісіне ғана берілген. Бұл –Құран мен Сүннетке қайтаруымызға тиісті болған діни мәселелер қатарына жатады. Және біз күпірлік пен насықтықта тек Құран мен Сүннет айыптағандарды ғана айыптаймыз”*. “әл-Қауа'идуль-мислий фи сыфати-Ллляхи уа асмаихиль-хусна” 78.

Жоғарыда айтылғандардың барлығы бізге күпірлікте айыптаудың (тәкфир) өте қауіпті мәселе екендігін нұсқайды. Бұған, сондай-ақ, насықтықта айыптау (тәфсиқ) және дінге жаңалық енгізушілікте айыптау да (тәбди') жатады. Сүннет жолындағылар (ахлю-Сунна уәл-жәмә'а) күпірлік жасаған мұсылманды, оған жасаған амалына айғақ келтірмей, кәпір демейді. Ал айғақ келтіру хұқы адамның біліміне байланысты беріледі.

бірі біз кәпір адамға намаз оқуды бұйырмаймыз, ал егер намаз оқымаған адам кәпір болатын болса, онда біз одан әуелі Исламды қабылдауын талап етер едік те, содан кейін намаз оқуды талап етеміз. Бірақ, біз олай істемей, бірден намаз оқуды талап етеміз, өйткені ол онсыз да мұсылман.» “Мушкिल्уль-асар” 4/228.

Құран мен Сүннет амал мен амал жасаушының арасын айырады, өйткені, күпірлік жасаған адамдардың бәрі кәпір бола бермейді. Сондай-ақ, Исламның қандай-да бір шартын теріске шығарушы мен оны қате түсінушінің (тәуиль) арасындағы айырмашылық үлкен, өйткені, біріншісі кәпір болып табылады да, ал екіншісі оған жатпайды. Сондай-ақ, жалпы ереже мен білгілі бір ереженің арасында да айырмашылық бар. Мысалы, «Құран жаратылған», - деп айтқан адам кәпір болады», - деген бірауызды пікір бар (ижмә), бірақ бұған қарамастан бұны белгілі бір мұсылман не болмаса мұсылмандардың белгілі бір тобы айтса, мәселе басқаша қарастырылады. Бұл жайлы шейхуль-Ислам Ибн Тәймия былай деген: *«Кейбір мұсылман басшылары жәхмилердің: «Құран жаратылған, ешкім Аллаһты болашақ өмірде көре алмайды», - деген және т.б. көзқарастарын құптаған. Олар бұны адамдардың арасында уағыздап, өздерінің шақыруларына жауап бермегендерді жазалап, өздеріне ілеспегендерді күпірлікте айыптап, азаптаған. Олар біреуді тұтқынға алса, ол солардың «Құран – махлуқ» деген сенімдерін мойындамайынша босатпаған. Олар жергілікті әкімдіктерге тек осыны мойындағандарды ғана қойған және сондай адамдарға ғана қазынадан көмек беретін. Алайда, имам Әхмәд Аллаһтан оларға рахым етуін және оларды кешіруін тілейтін, өйткені ол олардың осынысы арқылы Аллаһтың елшісіне қарсы келіп жатқандықтарын өздері түсінбейді деп есептейтін. Олар Аллаһтың елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, алып келгендерін тікелей теріске шығармайтын, алайда олар қасиетті мәтіндердерге қате түсіндірме жасайтын және осыған өздерін үйреткен адамдарға соқыр сеніммен ілесетін».* “Маджму’уль-фатауа” 3/229-231.

Сонымен, кез келген мұсылман, мейлі ол күпірлік жасап жүрген болса да, оған дәлел жеткізіліп және ол кәпір деп жарияланбағанынша, Исламнан шықпайды. Өзін мұсылманмын деп санаған әрбір адамға мұсылманға қатысты ережелер жүреді, оны білім иелері және осы үкімді шығаруға құзыреті барлар күпірлікте айыптамағанынша. Бұл шарт намазға да қатысты, өйткені саләфтардан (сахабалардан, олардың ізбасарларынан болған игі алдыңғы буын өкілдері) бері келе жатқан намазды қалдырғандар жайлы пікірлердің түрлілігіне қарамастан, «Намазды оқымау - діннен шығаратын күпірлікке жатады», - деп есептейтін ғалымдардың өзі белгілі бір адамға, оған дәлел жеткізілгендігі айқын болмайынша, кәпір демейді.¹⁸ Намазды жалқаулықпен қалдыру үлкен күпірлік, деп санаған шейх Ибн ‘Усаймин былай деген: *«Көпқұдайшылдық, күпірлік, Аллаһтың қаһарын тудыратын нәрселерді жасаған біреуді мүширик, кәпір, лагнеттелген деп айыптауға болмайды, өйткені бұл мәселеде қаулы шығарудың өзіндік себебтері мен тыйымдары бар. Біз өсім жеумен айналысушыға ол лагнеттелген, деп айтпаймыз, өйткені оған Аллаһтың лагнетінің түсуіне білімсіздік, күмән секілді нәрселер кедергі болуы мүмкін. Көпқұдайшылдыққа да қатысты осылай. Біз көпқұдайшылдық амалдарын жасап жүрген белгілі бір адамды мүширик, деп айта алмаймыз, өйткені, сол жерді мекендейтін ғалымдардың салғарттықтарының себебінен, оған дәлел (ақиқат) жетпеген болуы мүмкін¹⁹. ...Әруақтардан көмек сұрау көпқұдайшылдық болып табылады, алайда осындай амал жасап жүрген белгілі бір адамды, оған дәлелдің (ақиқаттың) жеткені толық айқын болмайынша, мүширик деп атауға болмайды».* “әл-Қаулюль-муфид шарх Китәби-гтаухид” 29-30.

¹⁸ Ғалымдардың бәрі бір ауыздан намаз оқудың парызығын теріске шығарып намаз оқымаған адам имансыз, яғни кәпір деп айтқан. Ал намазды жалқаулықпен не болмаса салғырттықпен орындамаған адам жайлы ғалымдардың пікірлері әр түрлі. Біздің бұл жерде пікірлердің бәрін талқылауға мүмкіншілігіміз жоқ, бірақ намазды жалқаулықпен оқымаған адам діннен шықпайды деген пікір басымырақ. Төрт мазхаб ғалымдарының ішіндегі жалғыз: «Намазды қалдыру үлкен күпірлікке жатады», - деп айтқан имам Ахмадтың өзі: «Адам Исламнан тек үлкен ширкпен, яғни көпқұдайшылдықпен не болмаса Аллаһтың парыз еткендерінің бірін теріске шығарған жағдайда ғана шығады! Ал парыздардың бірін жалқаулықтың салдарынан қалдырған Адам жайлы айтатын болсақ оның жәйі Аллаһтың қолында ғана. Аллаһ қаласа оны кешіреді де, ал қаласа жазалайды. “Табакъатуль-Ханабалия” 1/343.

¹⁹ Егер шейх Ибн ‘Усаймин себеп ретінде адамдарға ақиқатты жеткізуде салғырттық көрсетіп жатқан ғалымдарды атап жатқан болса, онда ғалымдар мүлдем жоқ Ресей немесе Еуропа сияқты елдерінің мұсылмандары туралы не айтуға болады?!

Адамдарға дәлелді білім иелері жеткізуі керек. Ал қазіргі уақытта, өкінішке орай, көп жағдайларда кеше ғана өзінің күнәламен елге танылған адамдар бүгін келіп кітапшадан хадис келтіріп, дәлел жеткіздім деп есептейді.

Ал көптеген елдердегі мұсылмандардың жағдайына көз тастайтын болсақ, олар үлкен ширк пен кіші ширктің айырмашығы жайлы қарапайым білімдері болмай тұрып адамдардың бәрін күпірлікте айыптай бастады. Олардың кейбірі адамдардың ниеттеріне кірісіп кім екіжүзді, кім ықыласты, кім ықылассыз, кім тақуа, ал енді кім тақуа емес екендігі жайлы да айта бастады. Адамдардың жүрегінде не бар екенін бір Аллаһ қана біледі. Ал адамдардың жүрегінде не бар екендігі жайлы айтып жүрген надандар жайлы айтар болсақ, бұл істің басын хауариждердің атасы болып табылатын Зу Хууайсар салып кетті. Ол кезінде Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: *«Иә Мухаммад, Аллаһтан қорық, әділ бол!»*, - деп, не болмаса, басқа хадисте келтірілгендей, олжа бөліп жатқан пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, келіп: *«Бұл ықылассыз жасалды»*, - деп айтқан. Ол адам осы сөздерді айтқанда Халид ибн Уалид: *«Иә Аллаһ елшісі, мен оның басын шауып алайын ба?!»*, - деді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: *«Жоқ, өйткені ол намаз оқитындардан болуы мүмкін»*, - деген. Халид: *«Ал жүрегіндегісі тіліндегісімен сәйкес келмейтін намаз оқушылар қаншама!»* - деді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: *«Расында, маған олардың жүрегіне қарау да, іштерін ашу да бұйырылмады»²⁰*, - деді. Осыдан кейін пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамға қарап: *«Расында, осы адамның ұрпақтарының арасынан Аллаһтың Кітабын жұмсақ дауыспен оқитын, бірақ оқығаны тамағынан төмен түспейтін адамдар пайда болады. Жебе садақтан қалай ұшып шықса, олар да діннен дәл солай ұшып шығады!»* - деп айтты. әл-Бухари 4351, Муслим 164.

Сондай-ақ, ТМД елдерінің жастарынан мынадай сөздерді жиі естисің: «Осы елдің кәрілері де басқалары да «бисмиЛләһ» сөзінің мағынасын да білмейді, сондықтан олардың бауыздағанын қалай жемекпіз?!». Айшадан жеткен хадисте былай делінеді: *«Адамдар: «Иә Аллаһтың елшісі, бізге адамдар ет алап келеді, ал біз болсақ оған Аллаһтың аты айтылды ма жоқ па білмейміз»*, - деді. Аллаһ елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оларға: *«Онда оған Аллаһтың есімін өздерің айтыңдар да, жей беріңдер»*, - деді». әл-Бухари 2057.

Осы хадис олардың сөздерін жоққа шығарады, өйткені мұсылманшылықты жаңадан қабылдаған бұл адамдар да діннің барлық шарттарын толық білмеген еді және жануарды бауыздар алдында Аллаһтың есімін айту керектігін білмеулері де мүмкін еді, бірақ бұдан олардың бауыздаған жануарларының еті харам болмады.²¹

Жоғарыда айтылғандардан кез келген мұсылманның бауыздаған жануарының етін жеуге болатындығы айқындалып тұр, мейлі ол тақуа болсын, не пасық болсын.

Сондай-ақ, көп адамдар: «Бүгінгі күннің христиандары бұрынғы христиандар секілді емес, олар мал бауыздағанда әкенің, баланың және қасиетті рухтың атымен бауыздайды», -

²⁰ Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, сөздеріне, яғни оған қандай нәрсеге көңілін бұру бұйырылғандығына назар салыңыз!

²¹ Білмегендік кез келген адамға ақтау бола алады, тіпті бұл иман мен күпірлік мәселелеріне қатысы болса. Аллаһ Тағала былай деген. **«Біз адамдарды, оларға елші жібермей, ешқашан жазалаған емеспіз»**. (аль-Исра 17: 15).

Абу Хурайрадан жеткен бір хадисте пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі: **«Мухаммадтың жаны қолында болғанның атымен ант етемін, мен жайлы естіп менің, алып келгендеріме иман келтірместен өлген кез келген христиан мен яхуди от тұрғындарынан болады»**. Муслим 153.

Имам ан-Нәуәуи: **«Кімге Ислам шақыруы жетпеген болса, ол ақтауға лайықты болады»**, - деген. «Шарх Сахих Муслим» 2/342.

Ибн Тәймия көпқұдайшылық жасап жүрген надан мұсылмандар жайлы былай деген: **«Кейінгі ұрпақ арасында надандық тарап, Жолдау туралы ақиқат ілімдерінің азаюына байланысты, Аллаһтың елшісі алып келген нәрсе мен оған қайшы келетін нәрселердің айырмашылығы оларға айқын болмайынша, оларды бұл үшін(көпқұдайшылық) күпірлікте айыптауға болмайды»**. «Раду 'аляль-Бақри» 336.,

деп күмән таратып жүр. Ал пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кезіндегі Кітап иелері өзге болды ма, олар үштік жайлы айтпады ма?! Аллаһ Тағала былай деді: **«Расында: «Аллаһ - үштіктің үшіншісі!» - дегендер кәпір болды. Бір Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты ешкім жоқ. Егер олар бұл айтқандарынан тыйылмаса, олардың ішінен кәпірлерге күйзелтуші азап кездеседі».** (әл-Маида 5: 73)

Сондай-ақ, Ұлы Аллаһ Тағала былай деді: **«Расында: «Аллаһ - үштіктің үшіншісі!» - дегендер кәпір болды. Бір Тәңірден басқа тәңір жоқ. Егер олар бұл айтқандарынан тыйылмаса, олардың ішінен кәпірлерге күйзелтуші азап кездеседі!»** (ат-Тауба 9: 30).

Всевышний Аллах также сказал: **«Иудеи сказали: “Узайр – сын Аллаха”. Христиане сказали: “Мессия (Иса) – сын Аллаха”. Они произносят своими устами слова, похожие на слова прежних неверных. Да погубит их Аллах! До чего же они отвращены от истины!»** (ат-Тауба 9: 30).

Сондай-ақ, кейбір адамдар бауыздаған етін жеуге рұқсат етілген Кітап иелері - тек яхудилердің ғана дейді. Имам Ибн Джарир ат-Табари былай деген: *«Имам Шафи'идің айтқаны мен оның «Кітап иелерінің асы сендерге рұқсат етілген», - деген аятты: «Бұл аятта Исраил ұрпақтарынан Таурат пен Інжіл түсірілген яхудиер мен христиандар айтылған», - деп тәпсірлеуі қате болып табылады. Дұрысы - бұл тұжырымға қайшы келетіні және басқа ғалымдардың: «Адам ұрпақтарынан болған кез-келген яхуди мен христиандардың бауыздаған жануарының етін жеуге рұқсат етілген», - дегені».* “Тәфсир ат-Табари” әл-Маидә сүресі 5-аятының тәпсірі.

‘Али ибн Әбу Талибтің Бану Тағлиб руының адамдарының бауыздаған жануарларының етін жеуге болмайды, деп айтқан пікірі де осы қатарға кіреді. Ол: *«Бану Тағлиб христиандарының бауыздаған жануарларының етін жеумендер, өйткені олар шарап ішуде ғана христиандарға ұқсайды»,* - деген. әт-Табәри 8897.

Олар Кітап иелерінің дінін дұрыс ұстанбағандықтарынан және Кітап иелерінің шараптан басқа тыйым салған нәрселері мен рұқсат еткен нәрселерін мойындамағандықтарынан, ‘Али солай ойлаған. Бірақ, бұған қарамастан Ибн ‘Аббас, Хасан әл-Бәсри, ‘Икрима, әш-Шә’би, Ибн Шихәб аз-Зухри, ‘Ата және Қатадә - Бану Тағлиб руының христиандары бауыздаған жануарының етін жеуге және олардың әйелдеріне үйленуге рұқсат етіледі деп тапқан. “Тәфсир әт-Табәри” 5/169.

Шейхуль-Ислам Ибн Тәймия былай деген: *«Пайғамбардың сахабаларының басым көпшілігі Бану Тағлиб руының жануарларын жеуге тыйым салмаған және ‘Алиден басқа біреудің тыйым салғанын кездестірмеген. Ғалымдар: «Ең дұрыс пікір - Омар мен Ибн Аббастың: «Олардың бауыздаған жануарларының етін жеп, әйелдеріне үйленуге болады», - деген пікірі», - деп тапқан. Әбу әл-Асрам былай деген: «Мен Алиден басқа ешбір сахабаның мұны дұрыс емес деп тапқанын кездестірген емеспін».* “Маджму’уль-фатауа” 35/678.

Өзін христиан немесе яхуди деп санайтын және олардың дінін ұстанатын кез келген адамның, мейлі ол еврей ұлтынан болсын немесе басқалардан болсын, бауыздаған жануарының етін жеуге болады. См. «аль-Джами’» 1/663. Және, олар - пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, кезіндегі Кітап иелері ме, әлде осы кездегі Кітап иелері ме – онда айырмашылық жоқ. Пайғамбар мен оның сахабаларының кезінде рұқсат етілген нәрселердің бәрі Ақырет күніне дейін рұқсат етілген болып табылады.

Ибн Аббастан: *«Арабтардың арасынан болған христиандардың бауыздаған жануарларының етін жеуге болады ма?»*, - деп сұрағанда, ол: *«Жей беріңдер, өйткені Аллаһ былай деді: «Егер сендерден біреу оларды (Кітап иелерін) өзіне дос санаса, онда өзі солардан болып табылады».* (әл-Маида 5: 51). “Тәфсир Ибн Касир” 2/215.

«Кітап иелерінің асы да сендерге халәл етілді», - делінген аят жалпылама болып табылады, онда барлық Кітап иелері туралы айтылуда. Ал мұнда Исраил ұрпақтары ғана аталған деп нақтылауға не Құранда, не Сүннетте ешбір нұсқама келмеген. Сондай-ақ, «Қазіргі кездегі Кітап иелері бұрынғы Кітап иелеріндей емес, сондықтан бұлардың

бауыздаған жануарларының етін жеуге болмайды», - деп айту ешбір негізсіз болып табылады. Егер бұған қажеттілік болғанда, онда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, міндетті түрде бұны айтып өтер еді, өйткені ол ескертуге тиісті ешбір нәрсені ескертусіз қалдырмаған. Бұған дәлел - пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мына сөздері: *«Сендерді Жәннәтқа жақындататын амалдардан мен сендерге атамай қалдырып кеткен ешбір нәрсе жоқ, және сендерді Тозаққа жақындататын амалдардан мен сендерге тыйым салмай қалдырып кеткен ешбір нәрсе жоқ!»* ат-Тәбәрани. Хадис сахих. “ас-Сильсия ас-сахиха” 2866.

Сондай-ақ, кейбіреулер Кітап Иелері бауыздаған жануардың етін жеуге болады дегенмен келісіп: «...бірақ олар жануарды бауыздаудың орнына түрлі заттармен улап не болмаса тоқпен және т.т. амалдармен өлтіреді, сондықтан Кітап иелерінің бауыздаған жануарының етін жеуге болмайды», - дейді.

Аллаһ Тағала мен Оның елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жануарды бауыздаған адам мұсылман, христиан не яхуди болса, онда бізге жануардың сойылу тәсілін зерттеуді әмір етпеді. Бұған Айшаның, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, келтірген мына хадисі дәлел: *«Адамдар: «Иә Аллаһтың елшісі, бізге адамдар ет алып келеді, ал біз болсақ оған Аллаһтың аты айтылды ма жоқ па білмейміз», - деді. Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оларға: «Онда оған Аллаһтың есімін өздерің айтыңдар да, жей беріңдер», - деген».* әл-Бухари 2057.

Сондай-ақ, Анастан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мына хадис келтіріледі: *«Хайбар жорығы кезінде Пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, бір яхуди әйел қойдың етіне у жағып, қуырып алып келді де, пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, одан ауыз тиді. Ол ет ұланғандығын Аллаһ оған ашқан кезде, Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оны жеуді тоқтатады».*²² әл-Бухари 2617, Муслим 2190.

Сонымен, бұдан біз Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, яхуди әйелден қойдың қалай бауыздалғанын, бауыздар алдында оған Аллаһтың есімі айтылды ма жоқ па, ол оны сұрастырмағанын көреміз.

Көп адамдар өздерінің діннің кейбір ережелерін қиындатып жатқанын тақуалық деп ойлайды. Негізінде, тақуалық дегеніміз - Құран мен Сүннетке сәйкес келетін нәрселер, ал шарифат амалдардың қиындығына емес – дұрыс орындалуына қарайды. Ұлы Аллаһ Тағала бұл дінді қиындық үшін емес жеңілдік үшін түсірген, өйткені бұл жайлы Құранда былай делінеді: *«Аллаһ сендерге қиындық қаламайды, жеңілдік қалайды»* (әл-Бақара 2: 185).

Шарифатта күмән келтірсең күмәнді тастауың керек, деген үкімдер бар, бірақ мұның шарифаттың берген жеңілдеткендеріне еш қатысы жоқ. Әбу Харайрадан Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі: *«Кімде-кім мұсылман бауырына келсе, және ол оның алдына тамақ қойса, оның қойған тамағын жесін және ол (яғни берген тамағы) туралы сұраушы болмасын, және сусын берсе - сұрамастан ішсін».* Әхмәд 8933, Ибн әл-Джа’д 2961, ад-Даракутни 4/258. Сенімді хадис. “ас-Сильсия ас-сахиха” 627.

Имам әл-Хаттәби былай деген: *“Күмәнді нәрседен бас тартудың үш түрі болады: міндеттісі, абзалы және дұрыс емесі. Тыйым салынған нәрселерге байланысты күмәнді нәрседен бас тарту - міндетті болып табылады. Мал мүлкінің көп бөлігі харам болғанмен істесуден бас тартқан жақсырақ (абзал) болады. Ал шарифаттың берген жеңілдігінен бас тарту дұрыс емес болып табылады.* “Найлполь-аутар” 5/119.

²² Артынан осы ұланған қой еті оның өліміне әсерін берді. Айшадан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай дегені келтіреді: *«Иә Айша, Хайбарда жегенім маған әрдайым ауыртпашылық әкелді, ал қазір мен қолқамның жыртылып жатқанын сезудемін».* аль-Бухари 1/634.

Жануарды бауыздау ережелері

Шаддада ибн Аустан Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны келтіріледі: *«Расында, Аллаһ барлық істі жақсы істеуді әмір етті, ал егер өлтіру тура келсе - жақсы әдіспен өлтіріңдер, және жануарды бауыздайтын болсаңдар - жақсылап бауыздаңдар. Және сендердің әрбірің өз пышағын жақсылап өткірлесін де, жануарды азапталудан құтқарсын»*. Муслим 3/1955.

Құрбанды жақсылап шалу дегеніміз - кеңірдек пен күре тамырларды тез кесу. Имам Әхмәд былай деген. *«Жануарды құрбан шалатын орынға жұмсақтықпен алып барып, бауыздайтын пышақты жануардан жасыру керек. Пышақты тек бауыздар алдында ғана шығарған жөн»*. “Джами’уль-улюми уәл-хикам” 157.

Имам ан-Нәуәуи былай деген: *«Бір жануарды басқа жануардың көзіне бауыздауға болмайды»*. “Шарху Муслим” 13/93.

Сондай-ақ, ол былай деген: *«Ғалымдардың барлығы жануарды бауыздар алдында сол жамбасына жатқызу керектігінде бір пікірге келген. Өйткені осындай жағдайда жануардың басы сол қолға келіп, ал пышақ оң қолға тиіп, бауыздауды жеңілдетеді»*. “Шарху Муслим” 13/122.

Жануарға рахымшылық таныту жайлы

Әбу Умама, Аллаһтың оған ризашылығы болсын, былай деген: *«Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Кім құрбан шалар кезде рахымшық танытса, оған Аллаһ Өзінің рахымын Ақыретте танытады», - деген. әл-Бухари “әл-Адәбу ль-Муфрад” 381. Ибн ‘Ади “әл-Камиль” 2/259. Жақсы хадис.*

Ибн ‘Аббас былай деген: *«Бірде пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, аяғын өзіне қарап тұрған жануардың тұмсығына қойып пышағын қайрап жатқан адамның жанынан өтіп бара жатып: «Сен неге оның жамбасын жерге тигізбей тұрып пышағыңды қайрап алмадың. Сен оны екі рет өлтірмексің бе?!» - деді»*. ат-Тәбәрани в “әл-Кәбир” 3/140/1 и “әл-Аусат” 1/31. хадистің сенімділігін әл-Әлбани растаған.

Біз осыдан Ұлы Аллаһ шарифатының жануарларға дейін рахымшылық танытуды әмір ететіндігін көріп тұрмыз.

Жануарды бауыздар алдын құбылаға бұру жайлы

Жануарды бауыздар кезінде құбылаға бұру жайлы пікірді айтатын болсақ, бұған не Аллаһ тарапынан, не пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тарапынан нұсқау жоқ. Имам Шаукани былай деген: *«Бұған не Құранда, не Сүннетте нұсқаулар жоқ. Ал құрбан айт мейрамында құрбан шалуға қияс жасап: «Жануарды бауыздаудан алдын құбылаға бұру – мустахаб», - деген пікірлер дұрыс емес. Өйткені, мустахаб дегеніміз – шарияттың үкімі, ал оған (шарият үкіміне) дәлел керек.»* “Сайлюль-джарар” 4/70.

Жануарды бауыздаудан алдын құбылаға, яғни Қағба тарапына қарату мұстахаб болуы тек құрбан айт кезіндегі құрбанға ғана қатысы бар, өйткені, бұл туралы пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, хадистерінде хабарланған.

Ғалымдардың жануарлар етінің үкіміне байланысты берген пәтуалары

Сұрақ: *«Шейх, Кітап иелері елінде діндері әр түрлі болған көптеген ұлт өкілдері тұрады да, осыған байланысты олардың бауыздаған малы жайлы күмәніміз өте көп. Олардың бауыздаған малы жайлы үкім қандай? Осы мәселеде түсіндіру мен талқылауды қажет ететін нәрсе бар ма? Сізден осы мәселені түсіндіріп беруді сұраймыз, өйткені бұл мәселе бізді абыржытып жатыр»*.

Шейх Ибн ‘Усайминнің жауабы:

«Бауыздалған жануардың адалдығы, сол жануарды бауыздаған адам бауыздағаны жеуге рұқсат етілгендердің қатарынан болып табылатындығы жайлы білуімен немесе осы туралы оның ойы басымырақ болуымен анықталады. Бұндай адамдарға мұсылмандар, яхудиер және христиандар жатады. Егер де біз бауыздаушының яхуди, немесе христиан екендігіне күмәндәніп, бірақ дегенмен ол солардың бірі деген ойымыз басымырақ болатын болса, онда ол жануардың еті рұқсат саналады. Ал егер де бауыздаушы Кітап иелерінен емес деген ойымыз басымырақ болса, онда жануардың еті харам саналады. Сонымен бізде бауыздалған мал жайлы бес түрлі жағдай бар:

1. Бауыздаушы Кітап иелерінен екендігі анық болғанда. Бұндай жағдайда ет халәл саналады.

2. Бауыздаушы Кітап иелерінен екендігіне сеніміміз көбірек болса. Бұл жағдайда да ет халәл саналады.

3. Еттің кімнен келгенінде күмәніміз болса²³, онда одай етті жеуге тыйым салынады.

4. Біз күмәндәніп және бауыздаушы Кітап иелерінен еместігіне көбірек аусақ, онда ол ет харам саналады.

5. Бауыздаған адам Кітап иелерінен болмағанын білсек. Бұл жағдайда ондай етті жеуге болмайды.

Бұл - екі рұқсат етілген, ал үшеуі тыйым салынған - бес жағдай. Біз Америкада жануарды тоқпен құлатып, мал өлмей тұрып оның қанын шығаратынын естідік. Бұндай жануардың етін жеуге болады, өйткені өлмей тұрып бауыздалған жануардың еті жеуге жарамды. Аллаһ Тағала былай дейді: **«Сендерге: өлексе, аққан қан, доңыз еті және Аллаһтан басқаның атымен бауыздалған мал харам қылынды. Бірде буынып, ұрылып, құлап, сүзіліп өлген жануарлар және жыртқыш жеген мал - харам. Бірақ (жаны шықпай) бауыздағандарың басқа. Және тігілген тасқа (бұтқа) арнап бауыздалған мал әрі оқтар арқылы бөліскендерің (бал ашуларың) да харам етілді. Бұларың - бұзықтық».** (әл-Маида 5: 3).

Сондай-ақ, мен шет елдерге шыққан кейбір жас жігіттерден, қазірге кезде оларға (кәпірлерге) қаны ағызылмаған жануардың еті сатуға жарамсыз болатыны белгілі болғандығы және олар жануарларының қанын ағыза бастағандығы жайлы естідім. Олар жануарларының қанын мұсылмандардың қан ағызу әдісінен басқаша түрімен ағыза бастапты.

Олар мойындағы бір тамырды кесіп, ал басқа тамырына аппарат орнатып тамырдағы қанның бәрін үрлеп шығарады. Шындығында бұл қан ағызудың басқа бір түрі. Бәлкім күндердің бірінде олар мұсылмандар секілді күре тамырды кесіп бауыздау әдісіне көшеді.

Бірақ қалай болса да, егер сен көңілім тоқ болсын десең, жегенім таза болсын десең, онда балық сатып алып же! “Фатауа Ибн ‘Усаймин” 1182.

Сұрақ: Бірінші тоқпен ұрып, одан кейін қанын ағызу үшін басын кесетін жануарлар жайлы не дейсіз?

Шейх Ибн ‘Усайминнің жауабы:

Қан басты кесіп алғаннан кейін шыққан болса, демек тоқпен жануарды әлсірету үшін ғана ұрып, содан кейін бауыздаған. Бұл жағдайда ол жануардың еті жеуге жарамды, өйткені пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: **«Қаны шығарылғанды және Аллаһтың аты аталғанды ғана жеңдер!»** - деп айтқан. Тірі жануарды бауыздамаса, өлі жануардан қан шықпайды. Жануар өлгенде, оның қаны өзгеріп қоюланып қалады да, денесінен шықпайды. Қалай болғанда да бауырымыз айтып жатқан тоқпен ұру жануарды өлтірмеген болса және қан ол мал өлгенше шығарылған болса, бұндай жағдайда ондай жануардың еті шариғат бойынша жеуге жарамды. Бұған дәлел Аллаһтың мына сөздері:

²³ Яғни, ет бауыздағаны халал болатындардан келді ме, әлде жоқ па.

«Сендерге: өлексе, аққан қан, доңыз еті және Аллаһтан басқаның атымен бауыздалған мал харам қылынды. Бірде буынып, ұрылып, құлап, сүзіліп өлген жануарлар және жыртқыш жеген мал харам. Бірақ (жаны шықпай) бауыздағандарың - басқа...». (әл-Маида 5: 3). (Аятта) айтылғанның бәрі өлудің себептері болып табылады, және олардың барлығы бәрі харам саналады, жаны шыққанша бауыздалғаны - басқа. Токпен ұру буындыру тәрізді, ал Аллаһ буындырып өлтірілгенді харам етті, бірақ бұдан өлгенге дейін сойылғанды шығарып тастады. Сондықтан, токпен ұру - жануарды әлсірету үшін ғана қолданылатын әдіс. Ал, егер де тоқ күші жануарды өлтірсе, ондай жануардың етін жеуге болмайды. Бірақ біздің қарастырып жатқанымыз басқа жағдай, өйткені сұрақ қоюшы жануардың қаны ағызылады, деді, ал қан тек тірі жануардан ғана ағады, демек тоқ күші оның айтқан малын өлтірмеген, тек әлсіреткен. “Фатауа нуру ‘аля-ддарб”.

Сұрақ: «Біздің кезімізде христиандар жануарды түрлі машиналар және ұйықтататын дәрілер беріп бауыздайтындығын біле тұра, олардың сойған жануарларын бізге жеу- рұқсат па?

Шейх Ибн Баздың берген жауабы:

Олардың етін, бауыздаған жануары шарифат үкімдеріне сәйкес сойылмағандығы белгілі болмаса. Олардың бауыздаған жануарларының негізінде адалдық жатыр және олардың жануарларының етін жеу, мұсылмандардың жануарларының етін жеу секілді, бізге рұқсат етілген. Аллаһ Тағала былай дейді: «**Кітап иелерінің тамағы сендерге рұқсат етілді**». (әл-Маида 5: 5). “Фатауа ислямия” 3/401.

Сұрақ: Кейбір кафелер мен асханаларда ондағы берілетін ет Аллаһтың аты айтылып бауыздалған жануардың еті ма әлде жоқ па - білмейміз, сондықтан ол жердегі етті жеуге бола ма?

Шейх Ибн Баздың берген жауабы:

«Егер бұл асханалар, жануарды бауыздағанда оған мұсылмандар не кітап иелері бақылау жасайтын қалада, не болмаса сол асханалардың иелері мұсылмандар не болмаса кітап иелерінен болып олар өздері жануарларын бауыздайтын болса, онда ол асханалардағы етті, жануарды бауыздар алдында Аллаһтың атын айтқандығы белгісіз болса да жеуге болады. Әл-Бухаридің жинағында Айшадан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мына хадис келтіріледі: «Адамдар: «Иә Аллаһтың елшісі, бізге адамдар ет алап келеді, ал біз болсақ оған Аллаһтың аты айтылды ма жоқ па білмейміз», - дейді. Аллаһ елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оларға: «**Онда оған Аллаһтың есімін өздерің айтыңдар да, жей беріңдер**» - деген». әл-Бухари 2057.

Бірақ бұл кафенің басшылығында мұсылмандар да емес, кітап иелерінен де емес көпқұдайшылар, не болмаса атеистер болса, онда ол жерде ет жеуге болмайды.

Сондай-ақ, біл, мұсылмандар мен Кітап иелерінің бауыздаған жануарларының еті жеуге жарамды болып саналады. Олардың жануарды қандай әдіспен бауыздағандығын білмегеніміз оның халәлдығына әсерін тигізбейді. Ал шарифаттың үкіміне қайшы келетін: буынып, сүзіліп деген сияқты әдіспен өлген мал харам саналады және ондай етті жеуге болмайды. Бұл жағдайда ол жануарды мұсылман сойды ма, әлде христиан сойды ма, не басқа біреу сойды ма, кім сойғандығында айырмашылық жоқ. Аллаһ Тағала былай дейді: «Сендерге: өлексе, аққан қан, доңыз еті және Аллаһтан басқаның атымен бауыздалған мал харам қылынды. Бірде буынып, ұрылып, құлап, сүзіліп өлген жануарлар және жыртқыш жеген мал харам. Бірақ (жаны шықпай) бауыздағандарың - басқа...». (әл-Маида 5: 3). “Фатауа Ислямийя” 3/414.

Осыған ұқсас сұраққа шейх Ибн Усайминнің берген жауабы:

Бауыздалған жануар үш жағдайға бөлінеді:

Біріншісі: біз жануардың дұрыс бауыздалғанын білеміз. Бұл жағдайда ет жеуге жарамды.

Екіншісі: біз жануардың дұрыс бауыздалмағанын білеміз. Бұл жағдайда ет жеуге жарамсыз.

Үшіншісі: біздің көңілімізде оның дұрыс бауыздалғандығы жөнінде күмәніміз бар, не болмаса білмейміз. Бұл жағдайда ондай еттің үкімі халәл саналады және оның қалай бауыздалғандығы, яғни бауыздарда Аллаһтың есімі аталды ма, жоқпа - бізге білу шарт емес. Керек десеңіз, Сүннет оны сұрастырып зерттемеуді нұсқайды. Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «*Біз олардың Аллаһтың есімін айтқан айтпағанын білмейміз*», деп сұрағанда, ол: «Олардан Аллаһтың атын айтқан, айтпағанын сұрастырып алыңдар», - деп айтқан жоқ, керісінше: «*Олай болса оған өздерің Аллаһтың атын айтыңдар да (яғни «БисмиЛләһ», деп), жей беріңдер*», - деді. Пайғамбардың бұл әмірі мал бауыздар алдында айтатын «бисмиЛләһ» емес, бұл тамақ жердің алдында айтылатын «бисмиЛләһ». Шарифатта тамақ ішер алдында Аллаһтың есімін айту бекітілген. Тамақ ішер алдындағы Аллаһтың есімін айту парыз болып табылады және бұл - дұрыс пікір, өйткені, бұған пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, тікелей әмірі бар. Егер адам тамақ ішер алдында «бисмиЛләһ» демесе, онда оның тамағы мен сусынына шайтан ортақтасады.²⁴ Егер адам тақуалық танытып бұндай асханаларда ас ішуден бас тартса, онда оның күнәсі жоқ²⁵ және керісінше бұндай жерлерде тамақ ішудің де күнәсі жоқ. «*Фатаяа Ислямийя*» 3/415.

Сұрақ: *Шет елден келетін консервіленген тауықтар жайлы қандай шешім бар?*

Шейх Ибн Баздың берген жауабы:

Бізге шет елде бауыздалып консервіленіп келген тауық және басқа да жануарлар Кітап иелерінің елінен келген болса, онда ол бізге халәл болып есептеледі, өйткені Кітап иелерінің тамағы бізге Құран аяттарымен рұқсат етілген. Әрине, Аллаһтан басқа біреуге арналған, не болмаса тамағынан бауыздалмағандығы секілді бізге оны рұқсат етпейтін себептері нақты белгілі болмаса. Ал егер ет куммунистердің, атейстердің және көпқұдайшылдардың елінен келген болса, онда олардың тамағын жеуге болмайды. «*Фатаяа ислямийя*» 3/416.

Сұрақ: *Кәпірлердің елінен «халәл», деп жазылып келген еттің үкімі қандай?*

Шейх Салих әл-Фаузанның жауабы:

Бұл еттерді жіберушілердің сөздеріне де, жабыстырған таңбаларына дағы шарифат жолымен бауыздалғанын растайтын жазуларына да сенуге болмайды. Егер олардың осындай таңбамен жіберген тауықтарына қарасаң оның басымен тамағының кесілмей келгенін көресің! Мысалыға мен ондай таңбаға мұқтаж болмаған балық сынды заттың сыртында «халәл» деп таңба соғылғанын көрдім! Бұның бәрі олардың бұл таңбаны адамдарды өздерінің тауарларына қызықтыру үшін өтірік соғатындығын және олар бұның бәрін адамдарды алдап олардың дүниесін жалған түрде иелену үшін жасайтындығын көрсетеді. «*әл-Ат'има*» 165-166.

Сұрақ: *Мен Қытайға келмей тұрып мұсылманға атейстердің бауыздаған жануарларының етін жеуге болмайтындығын естіген болатынмын. Бізде университетте мұсылмандарға арналған асхана бар, бірақ мен ондағы еттің шарифат үкіміне сай бауыздалған жануардың еті екендігінде*

²⁴ Мұсылманның Аллаһтың есімін айтпаған тамағы шайтанның асы есептеледі. Ибн 'Аббас, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқанын жеткізген: «Ібіліс: «Иә Аллаһ, Сенің жаратылыстарыңнан ризық бермегенің жоқ, ал менің ризығым неде?», - деп айтқанда, Аллаһ: «(Сенің ризығың) Менің атым айтылмағанда!», - деді. Абу Ну'айм в «аль-Хилия» 8/126. Сенімді хадис.

²⁵ Бірақ адам өзі жемесе де сол жерде тамақ жеп жүрген адамды сөгуіне болмайды, өйткені күмән мен ойдан шығаратын тұжырымдардың негізінде үкім шығаруға тыйым салынады, әсіресе жеңілдікті шарифат нұсқап тұрған кезде.

сенімім жоқ, сондықтан ондағы етті бізге жеуге болатындығына күмәнім бар. Менің достарым мен секілді күмәнданбайды да, сондықтан жей береді. Олар дұрыс істеп жатыр ма, әлде олар рұқсат етілмеген нәрселерді жеуде ме? Сондай-ақ ыдысқа байланысты қояр сұрағым бар, олар мұсылман мен мұсылман еместің ыдысын алааламайды. Бұндай жағдайда не істеуім керек?

Шейх Ибн Баздың берген жауабы:

«Кітап иелерінен басқа еш бір имансыздардың: ол отқатабынушылардан бола ма, көпкұдайшылардан бола ма, немесе осыған ұқсас басқалары бола ма олардың бәрінің бауыздаған жануарларының етін жеуге болмайды. Олардың бәрі кәпір болып табылады. Осындай еттің сорпасын да ішуге болмайды. Аллаһ Тағала бізге Кітап иелерінен өзге кәпірлердің асын харам етті. Аллаһ былай дейді: **«Бүгін сендерге игілікті ас рұқсат етілді. Кітап иелерінің асы сендерге рұқсат етілді және сендердің астарың оларға рұқсат етілді».** («Әл-Маида 5: 5).

Ибн Аббас: «Ас – бұл олардың бауыздаған жануарларының еті», - деп айтқан.

Ал жеміс жайлы айтатын болсақ, онда проблема жоқ, өйткені олар тыйым салынған астың қатарына жатпайды. Ал мұсылмандардың асы, Аллаһтан басқа пайғамбарларға да, әулиелерге де сыйынбайтын және қабірлерге құлшылық етпейтін шынайы мұсылмандардың асы мұсылманға да, басқаға да халәл болып саналады.

Ал ыдыс жайлы айтатын болсақ, онда мұсылмандарға кәпірлердің арақ-шарап секілді тамақтарын салатын ыдыстарынан бөлек ыдыс ұстау керек. Ал егер олар бұлай жасай алмаса, онда мұсылман аспазшысы оған өзінің тамақтарын салмас бұрын жақсылап жуу шарт. Сахихтердің екеуінде де Әбу Са'ляб әл-Хушаниден, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мына хадис келтіріледі: «Ол пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, көпкұдайшылардың ыдысынан жеуге болады ма, деп сұрағанда пайғамбар былай жауап берген: **«Сенің Кітап иелері жайлы сұрағаның жайлы айтатын болсақ, олардың ыдыстарын қолданбаңдар, ал егер олай жасай алмасаңдар, онда олардың ыдысытарын жуып барып қолданыңдар (яғни одан ас ішіңдер)».** “Маджму’у фатауа уа мақалят” 4/435.

Сұрақ: Ислам дінін ұстанбайтын мемлекеттердегі мал бауыздарда шарият үкімдерін орындамайтын ет, тауық, балық жайлы үкім қандай?

Шейх 'Абдур-Рахман әл-Баррақтың берген жауабы:

«Балық жайлы айтатын болсақ ол халәл болып табылады, өйткені балықтың халәлдігі оның бауыздауынан және бауыздар кезде Аллаһтың есімін айтқанына байланысты емес. Ал қалған Кітап иелерінің мекемелерінен, не елінен келген ет, олардың Европада кездесетін тоқпен, не болмаса бастан балғамен ұрып өлтіргендері нақты белгілі болмаса - халәл саналады.

Аллаһ Тағала былай дейді: **«Бүгін сендерге игілікті ас рұқсат етілді. Кітап иелерінің асы сендерге рұқсат етілді және сендердің астарың оларға рұқсат етілді».** («Әл-Маида 5: 5)

Бірақ, олар жануарды жоғарыда айтылып өткен әдіспен өлтіргені анық белгілі болса, онда бұндай ет жеуге жарамсыз, яғни харам, өйткені ол өлексе саналады. Сондай-ақ, ет алып келетін мекеме Кітап иелерінен болмаса, ондай ет те жеуге жарамсыз саналады. Аллаһ Тағала былай дейді: **«Аллаһтың есімі айтылмағанды жемендер, өйткені ол - лас нәрсе»** (әл-Ан'ам 6: 121).

Мұсылман өзінің денесі мен дінін тазалықта ұстап, оны тыйым салынған нәрселермен толтырмау үшін, анық харам нәрселерден бас тарту керек және күмәнді нәрселерден сақтану керек». “Суәл уа джауаб” № 10339.

Сұрақ: Біз базарда ислам қағидаларын ұстанбайтын елдерден келген етті көп кездестіреміз, біз олардың қалай бауыздалғанына көңіл бөлместен жеуімізге болады ма?

Шейх Ибн Баздың берген жауабы:

Егер ет христиандар мен яхудилердің елінен болса, онда бұл проблема емес, Аллаһ олардың асын рұқсат етті, ал олардың асы – бұл олардың бауыздаған жануарларының еті. Бізге олардың етін жеу, ол етті тыйым ететін себептері болмайынша рұқсат. Ал егер бізге жануардың буынып өлгені, не болмаса писталетпен атып өлтіргені, не балғамен басынан ұрып өлтірілгені, не болмаса тоқпен ұрып өлтірілгені белгілі болса, онда ол етті жемейміз. Маған көптеген дағуатшылардан Америка мен Европадағы қасапшылардың жануарды шарифат үкіміне сай бауыздамайтындығы жетті. Егер мұсылман бұл етті мына хадиске сүйеніп жемейтін болса, онда бұл амалы ол үшін жақсырақ болады: *«Саған күмән келтіретін нәрселерден алыста да, күмәні жоқ нәрселерді ал»*. ат-Тирмизи, ан-Нәсәи. Сондай-ақ: *«Күмәндіден сақтанушы діні мен абыройын тазартады»*. әл-Бухари. Мұсылман не жеп не ішіп жатқанына өте сақ болуы керек. Егер жануарды тірідей өзі сатып алып бауыздаса жақсы болады. Не болмаса жануарды шарифат үкіміне сай бауыздайтын таныс қасапшыдан алғаны өзі үшін катерсіз әрі жақсырақ болар еді. “Фатауа нуру аля-ддарб”.

Сұрақ: *Күндердің бірінде мен жұмыстағы әріптестерімді тамаққа шақырдым. Олар келгеннен кейін мен оларға дастархан жайдым. Тамақтардың ішінде үйде шоққа пісіріп алып келген тауық болды. Сонда қонақтарымның бірі: «Бұл жергілікті тауық па, әлде шеттен әкелген тауық па?», - деп сұрады. Мен шеттен алып келген тауық екендігін айттым. Осыдан кейін ол бұл тауықты жемей қойды да мен одан неге екендігін сұрағанымда ол бұны харам деді. Мен одан оның неге олай ойлайтынын сұрағанымда: «Мен бұны бір шейхтардан естідім», - деді. Мен сіздерден осы мәселеде шарифаттың үкімі қандай болатындығын айтып берулеріңізді сұраймын.*

Шейх Ибн ‘Усайминнің жауабы:

Мұсылман емес елдерден келген ет, олардың бауыздалуына Кітап иелерінің адамдары, яғни яхудилер мен христиандар жауапты болса, онда оларды жеуге болады және олардан оның бауыздау тәсілін сұрастырмауымыз керек, өйткені пайғамбарға, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, Хайбарда яхуди әйел ет алып кеп бергенде, ол оны жеген. әл-Бухари 2617. Муслим 2190. Сондай-ақ, ол яхудидің үйінде ашып кеткен май жеген, ал ол май – түсін өзгерткен жануардың тоң май еді. Сол кезде пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, одан оның қалай бауыздалғанын және сол кезде Аллаһтың есімін аузына алды ма жоқ па сұрастырған жоқ. Сондай-ақ, әл-Бухаридің жинағында Айшадан, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мына хадис келтіріледі: *«Адамдар: «Иә Аллаһтың елиісі, бізге адамдар ет алып келеді, ал біз болсақ оған Аллаһтың аты айтылды ма жоқ па білмейміз», - деді. Аллаһтың елиісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оларға: «Онда оған Аллаһтың есімін өздерің айтыңдар да жей беріңдер», - деген»*. әл-Бухари 2057. Бұл хадистерде жануардың қалай бауыздалғандығы жайлы сұрақ қоюдың қажет еместігі нұсқалған. Бұл - шарифаттың даналығы мен жеңілдіктерінен. Ал мал бауыздауға жауапты көпқұдайшылар мен отқа табынушылар болған елдерден келген етті жеуге болмайды, өйткені Аллаһ бізге кәпірлерден тек Кітап иелерінің асын ғана рұқсат етті. Фақиһ ғалымдар былай дейді: *«Егер біз етті бауыздалған малы рұқсат етілген адамдардың көп тұратын жерінен алсақ, ол кезде бұндай ет жеуге жарамды саналады»*. Бірақ егер жануардың шығу тегі мен оны кім бауыздағаны белгісіз болса, онда ол еттен бас тартқанымыз абзал». «Фатауа ‘улямийль-бәлядийль-Харам» 378-379 беттер.

Сұрақ: *Егер адам күмәндіден сақтану үшін өзі күмәнданған еттен бас тартса, ал ата-анасы оған ол етті жеуді бұйырса, онда оған не істеу керек, ата-аналарына бағынғаны дұрыс па, әлде күмәндіден бас тартқаны дұрыс па?*

Шейх әл-Әлбанидің жауабы:

«Ата-анаға бой ұсыну керек, өйткені ата-анаға тек күнә істерде ғана бой ұсынылмайды, ал бұл жерде тек күмәнді нәрселер ғана айтылып жатыр!» “әл-Хауи мин фатауа әл-Әлбани” 371.

Сұрақ: *Мұздалған ет жайлы үкім қандай, егер де оның шығу тегі мен бауыздалу әдісі жайлы хабарымыз болмаса? Бізге осы сұрақ төңірегінде айтып берсеңіз.*

Шейх Ибн ‘Усайминнің жауабы:

Мұсылманның, христианның және яхудидің бауыздаған жануарларының еттерінен басқаның еттерін жеуге болмайды. Аллаһ Тағала былай деді: **«Кітап иелерінің асы сендерге рұқсат етілді»**. (әл-Маида 5: 5). Ибн Аббас, Аллаһтың: **«Кітап иелерінің асы»**, - дегені: *«Яғни олардың бауыздаған жануарының еті»*, - деп түсіндірді. Бұған Аллаһ елшісінің, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, яхуди әйелден қой етін қабылдағаны дәлел болады. Егер бауыздалған жануарды бізге яхуди, мұсылман, не христиан әкелетін болса, онда біз олардың жануарды қалай бауыздалғандығы жайлы, яғни шарифат үкіміне сай бауыздады ма, жоқ па білуіміз шарт емес! Не болмаса бауыздар алдында Аллаһ атын атады ма, жоқ па. Өйткені, бауыздаушының амалдарының негізіне ол мұсылман болсын, яхуди болсын, не христиан болсын оның бауыздауының халәлдігі жатыр. Сондықтан, пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдардың алып келген еті жайлы олардың «бисмиЛләһты» айтты ма жоқ па білмейтіндігін сұрағанда, пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын. **«Онда «БисмиЛләһты» өздерің айтыңдар да, жей беріңдер»**, - деп айтқан. Сонда олар Исламды жаңадан қабылдаған адамдардан болған. әл-Бухари 2057.

Ал егер сендер еттің, бауыздағаны біз үшін рұқсат етілген елден келді ме, әлде бауыздағаны біз үшін рұқсат етілмеген елден келді ме білмейтін болсаңдар, онда жемендер!»

Сұрақ: *Сұрақ шарифат үкіміне сәйкес келмейтін жолмен бауыздалған жануар, не болмаса яхудилер мен христиандардың бауыздар алдында Аллаһ есімін ауыздарына алмай бауыздаған жануарлары жайлы. Осындай етті жеуге бола ма?*

Шейх ибн Баздың берген жауабы:

«Аллаһ Тағала былай деді: **«Бүгін сендерге игілікті ас рұқсат етілді. Кітап иелерінің асы сендерге рұқсат етілді және сендердің астарың оларға рұқсат етілді»**. (әл-Маида 5: 5) Бұл аят яхудилер мен христиандардың еті бізге халәл екендігін көрсетеді. Ал егер де біз олардың жануарды шарифаттың үкіміне сәйкес келмейтін жолмен, мысалы, буындырып, тоқпен, не болмаса балғамен басынан ұрып өлтіргенін білсек, онда бұл жағдайда ондай етті жеуге болмайды. Ал егер біз олардың қалай бауыздағанын білмесек, онда осы Құранның аятымен ол бізге рұқсат саналады. Біз осындай сұрақтарға жауап берген болатынбыз. Сіздер оларды тауып пайдасын алсаңыздар болады.

Ал олардың бауыздар алдында Аллаһтың есімін атамайтындақтары олардың білімсіздіктерінен, дегенмен бұл факт олардың етін бізге харам етпейді. Мысалы, мұсылманның бауыздар алдында білімсіздігінен, не болмаса ұмытып кеткендігінен Аллаһ есімін айтпағандығы етті харам етпейді. Бұған дәлел Аллаһтың мына сөздері: **«Раббымыз, егер біз қателессек, не ұмытсақ, бізді жазалама»**. (әл-Бакара 2: 286).

Пайғамбарымыздан, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, ол осы аятты оқып болған соң Аллаһ Тағаланың былай деп айтқаны жетті: **«Мен бұны жасап қойдым»**. Сондай-ақ, Аллаһ Тағала былай деді: **«Сендердің жүректерің бұны қаламай, қателесіп жасағандарыңда күнә болмайды. Аллаһ - Кешірімді, Мейірімді»** (әл-Ахзаб 33: 5). Пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деп айтқаны хабарланады: **«Расында, Аллаһ менің үмметімнен қателесіп және ұмытып жасағандарын, сондай-ақ зорлықпен жасағандарын кешіреді»**. “Маджәлятуль-джамиа тиль-ислямия”.

Сұрақ: *Мұсылман емес елдерде сатылатын еттің үкімі қандай, оны жеуге болады ма?*

Шейх Ибн Баздың берген жауабы:

Ғалымдар көпқұдайшылардың, пұтқа табынушылардың, атеистердің бауыздаған малын жеуге болмайды дегенге бір ауыздан келіскен. Бұл қатарға христиандар, яхудилер, және отқа табынушылар кірмейді. Сондай-ақ, олар христиандар мен яхудиердің бауыздаған жануарларының етін жеуге болатындығында бір пікірде. Бірақ, отқа табынушылардың малын жеуде пікірлері бөлінген. Төрт мазхаб имамдары және ғалымдардың көпшілігі отқа табынушылардың малын жеуге болмайды деген пікірде. Олардың пікірінше, отқа табынушылар басқа көпқұдайшылар секілді кәпір болып табылады, олардың қатарына тек Кітап иелері ғана кірмейді. Кейбір ғалымдар отқа табынушылардың бауыздаған малын Кітап иелерінің малы секілді жей беруге болады, деп ойлаған. Бірақ, бұл пікір өте әлсіз, әрі қате болып табылады. Дұрысы - ғалымдардың көпшілігі тоқтаған пікір²⁶. Отқа табынушылардың бауыздаған жануарларының еті - көпқұдайшылардың бауыздаған жануарларының еті секілді жеуге жарамсыз, өйткені, олар солардың қатарынан, және оларға мүшрикерге қатысты қолданылатын жизиядан (мұсылман еместердің жан басына қойылатын салық) басқа үкімдердің барлығы қолданылады. Отқа табынушылар Кітап иелерімен ұқсастығы тек жизия төлейтіндігінде. Бұған дәлел Аллаһ Тағаланың мына сөздері: **«Бүгін сендерге игілікті ас рұқсат етілді. Кітап иелерінің асы сендерге рұқсат етілді және сендердің астарың оларға рұқсат етілді».** («Әл-Маида 5: 5)

Аллаһ Тағаланың сөздері бізге Кітап иелерінің асы рұқсат етілгендігін айқын нұсқайды. «Кітап иелерінің» асы деген сөздің мағынасына олардың бауыздаған жануарларының еті жатады. Бұл жайлы ибн Аббас және басқа да ғалымдар айтқан. Сондай-ақ, бұл аяттан Кітап иелерінен басқа барлық кәпірлердің бауыздаған малын жеуге болмайтындығын түсінеміз. Бұл пікірге отқа табынушылардың бауыздаған жануарлары жайлы негізі жоқ пікірде болғандардан өзгелердің бәрі тоқтаған. Мұсылман емес елдерде сатылып жатқан ет яхудиер мен христиандардың бауыздаған жануарларының еті болса, онда ол халәл, бірақ олар шариағат үкіміндегі бауыздау шартына қайшы келмеу керек. Яхудиер мен христиандардың бауыздаған жануарларының етінің негізіне оның жарамдығы жатады. Біз бұл негізден оны жарамсыз ететін себептер табылмай таймаймыз. Ал егер ет Кітап иелерінің бауыздаған жануарларының еті болмаса онда Құран аяттарына және ғалымдардың бір ауыздан тоқтаған пікіріне сай жеуге жарамсыз болып табылады.

Келесі сұрақ та осы тақырыпты қамтиды. Әл Бұхаридің сахихінде жаңадан ислам қабылдаған адамдар жайлы хадис келтіріледі. Кейбір сахабалар пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: *«Иә Аллаһтың елиісі, жақында ислам қабылдаған адамдар бізге ет алып келеді, ал біз олардың бұл етке Аллаһтың есімін атады ма жоқ па білмейміз»*, - деп сұрайды. Бұл хадис Аллаһтың есімі аталған кез келген ет, оның бауыздаушы адамның дініне қарамастан жарамды етеді деген ойларын жоққа шығарады. Бұл хадисте Аллаһтың есімі атау жарамсыз етті жарамды ет етеді деуге баламалайтын нәрселер де және түсініксіздіктер де жоқ, өйткені бұл хадис кәпірлер жайлы емес жаңадан ислам қабылдағандар жайлы айтылып жатыр. Осылайша, бұл мәселедегі күдік пен түсінбеушіліктер жойылады. Бұл жерде пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оларға тамақтану алдында «БисмиЛләһты», тыйым салған нәрсені рұқсат ету үшін емес, шайтанның азғыруына тосқауыл болу үшін бұйырса керек. Ал Аллаһ Тағалаға бұл жайлы жақсырақ біледі!

²⁶ Ғалымдардың көпшілігінің пікірі (жумхур) дұрыс немесе қате дегенге нұсқау бола алмайды, өйткені ақиқат, пікірде емес, Құран мен Сүннеттің дәлелдерінде, және көпшілік – бұл бірауызды пікір емес (әл-ижмә) және көпшілік қателескен болуы мүмкін! Және мұсылман адам көпшілікке емес, Құран мен Сүннеттегі дәлелдерге ілесуі керек және алдыңғы бұын өкілдері арасында ешбір келіспеушілік болмаған нәрсені ұстануы міндетті!

Мұсылманның басқа елдердегі жағдайы қиындау, ол үшін шарифаттың барлық үкіміне сай ет табуы қиынға соғады да, ол бір түрлі етті жеуден жалығады, бірақ бұндай қиындықтар оған тыйым салынған етті жеуге жол бермейді. Сондай-ақ, бұндай жағдай барлық ғалымдардың ортақ пікірінше оны мәжбүр болғандардың қатарына қосуға мүмкіндік бермейді. Бұл мәселеге дұрыс көңіл бөліп, оны негізсіз әлсіретуге болмайды. Бәрі үшін үлкен мәселе болған, осы сұраққа байланысты менің білетінім осы. Мен Аллаһтан мұсылмандардың дүниелік және діни амалдарының бәрін реттеуін және олардың жүректеріне Аллаһтан қорқушылық, оның тыйым мен рұқсаттың арасындағы шекараларға құрмет пен барлық шарифатқа қайшы келетін амалдардан алыстатуын сұраймын. “Маджлятуль-джамиатиль-ислямия”.

Сұрақ: Біз бір қасапшылардан ет сатып аламыз және олардың намаз оқитынын, не оқымайтынын білмейміз. Бірақ, біз оларды намаз оқымайды деп ойлаймыз, өйткені оларды көрші мешіттерден көрген емеспіз. Олардан жануарды кім бауыздайтындығын сұрағанымызда, өздері бауыздайтындығын айтты. Осылардың бәрін біле тұра сол кісілерден ет алғанымыз дұрыс болады ма?

Шейх Салих әл-Фаузананың жауабы:

Мұсылман елдерінде бауыздалып базарларда сатылған еттің негізінде, Аллаһқа шүкір, жарамдылық жатады. Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, адамдар жақында ислам қабылдаған адамдардың базарға ет алып келіп жүргендігі жайлы: «*Иә Аллаһтың елшісі, адамдар бізге ет алып келеді, ал біз олардың бауыздар алдында «БисмиЛләһ» деген демегенін білмейміз*», - деді. Оларға пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «*Оған Аллаһтың есімін өздерің айтыңдар да, жей беріңдер*», - деген. Яғни ас ішердің алдындағы «БисмиЛләһ» ты айтыңдар, деп жатыр.

Ал қасапшының жамағатпен намаз оқымағаны етті харам етпейді. Жамағатпен намаз оқымау күнә болса да, ол адамды діннен шығармайды, яғни кәпір етпейді. “Фатауа әл-Фаузан” 1/439.

Сұрақ: Адамның діни ұстанымы белгісіз болған жағдайда оның бауыздағанын және күнә екенін біле тұра күнәлі істерді жасап жергеннің бауыздағанын жеуге болады ма?

Шейх Ибн Баздың берген жауабы:

Егер адамның көпқұдайшылдық (ширк) жасап жүргендері белгісіз болса, онда оның бауыздағанын жеуге болады. Егер мұсылман «Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты ешкім жоқ және Мухаммад - Оның елшісі», - деп айтса және оның имансыздыққа кіретін амалдар жасап жүргенін ешкім көрмесе, онда оның бауыздағанын жеуге болады. Егер біреу оның көпқұдайшылдық әрекеттерін көрсе, мысалы жындардан, не өліктерден көмек сұрап, не оларға құлшылық жасап жүргендігі белгілі болса, онда ол үлкен шіркке кіргендігі және оның бауыздаған малы жеуге жарамсыз, яғни харам болады.

Бірақ күнәлер оларды жасайтын адамның бауыздағанын харам етпейді. Бірақ, ол адам, күнә жасау рұқсат етілген, деген ойдан алыс болуы керек. Ал кім де кім күнә жасау халәл етілген, деген ойда болса, онда ол имансыз, яғни кәпір болып табылады. Ондай адам ойнас жасауды, шарап ішуді, өсім жеуді, өтірік куә болу және т.т. күнәлерді жасай беруге болады деген ойда болуы мүмкін.²⁷ “Фатауа ислямия” 3/417.

Сұрақ: Қайтыс болған адамның күнәлері кешіріліп жазадан құтқару үшін қырықыншы күні мал бауыздап адамдарға еті таратып, қонағасы берілу үшін бауыздалған жануардың үкімі қандай?

Тұрақты Комитет ғалымдарының берген жауабы:

²⁷ Бірақ мұсылман қазысы оған ақиқатты жеткізіп, оны тәубеге шақырып, шешім шығармайынша оны ешкім кәпірсің, деп айта алмайды және оған барлық мұсылмандарға қатысты үкімдер жүреді. “Усуль уа дауабит фи-ттакфир” 15-17, сондай ақ “аль-Мугъни” 10/85-86 и “Умдаитуль-Къари” 19/369.

Қайтыс болған адамның күнәләрі кешіріліп жазадан құтқару үшін қырқыншы күні мал бауыздалып адамдарға етін тарату, қонағасын беру – дінге енгізілген жиіркенішті жаңалықтардың (бидғаттар) қатарына кіреді. Бұл амалды пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, жасамаған, оның артынан ерген халифалар жасамаған және сахабалар да жасамаған. Сондай-ақ, бұны төрт мазхаб имамдарының ешқайсысы жасамаған. Ғалымдар бір ауыздан бұны заңсыз, яғни негізсіз деп тапқан. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деген: *«Кім де кім біз нұсқамаған амал жасайтын болса, онда ол қайтарылады»*. Сондай-ақ, ол былай деген: *«Кімде-кім біздің іске (дінге) оған қатысы жоқ нәрсе кіргізсе, онда ол қайтарылады!»*

Бірақ қайтыс болған адамның атынан белгілі бір уақытты тағайындамай-ақ садақа таратуға тыйым жоқ. “Фатауа әл-Ляджанату-ддаима” 1981.

Сұрақ: Бізде Британияда кейбір мұсылмандар өздерінің дүниелерін рұқсат етілген жолмен қатар рұқсат етілмеген жолдармен де табады. Олар арақ және доңыздың етін сатады. Олардың дүниелерінің басым көпшілігі тыйым салынған жолмен жиылған. Бізге олармен араласып, олардың тамағын жеп, олардың үйінде қонаққа баруға болады ма? Сондай-ақ, олардан мешіт құрылысына берген садақаларын алуға болады ма?

Тұрақты Комитет ғалымдарының берген жауабы:

Сен оларға хараммен жиылған дүниенің соңы жаман болатындығын түсіндіріп дағуат айтуың керек. Басқа бауырларыңмен бірге оларға Аллаһ Тағаланың Өзінің тыйым салған нәрселерін жасап жүрген адамдарға қаһары күшті екендігін есітеріне сал. Сондай-ақ, оларды кедейлік келуден сақтандыр. Оларға бұл дүние қызықтарының уақытша екендігін, ал о дүниенің жақсырақ екендігін естеріне сал. Егер олар сендерге ерсе, онда Аллаһқа мадақ, олар - сендердің бауырларың. Оларға зұлымдықтарын жабатын жаман қылықтарының артынан жақсы амалдар жасауларын уағыздаңдар. Бәлкім Аллаһ олардың тәубелерін қабыл алып зұлымдықтарын жақсы амалдарға ауыстырады. Бұл жағдайда сіздер олармен араласып, тамақтарын жеп олардың садақаларын қабыл алып, мешіттің құрылысына, жөндеуіне және т.б. істерге жұмсай берулеріне болады. Ұлы да Құдіретті Аллаһ былай деген: **«Сонда кім Раббынан насихат келгенде тыйылса, өткені өтіп кетті. Оның ісі - Аллаһқа тән»**. (әл-Бақара 2: 275).

Екіншіден, егер де олар сендердің айтқандарыңа қарсы келіп өз дегендерінен қайтпай харам жолмен табыс табуды тоқтатпаса, онда сендерге оларды Аллаһ үшін тастау міндет болады. Олармен араласпаңдар, садақаларын қабыл алмаңдар²⁸, осылайша сендер олардың

²⁸ Бұл аталған жағдайда Тұрақты Комитеттің ғалымдары ашық түрде үлкен күнәлар жасап жүрген адамдармен достық қарым-қатынас жасамауға және олардан садақа алмауға кеңес беруі, харам жолмен мал табатын адамның садақасын алу о бастан харам болғандықтан емес, осы амал оларға насихат және сабақ болсын дегені. Мал-мүлкі тыйым салынған жолмен табылған адамнан сыйлық немесе одан ақша алу рұқсат етілген, ал мұндай жиналған мал-мүлік оның қожайынының өзіне ғана харам. Имам Ибн әл-Мунзир бұл жөнінде былай деген: *“Мал-мүлкі тыйым салынған жолмен жиналғаннан алу, рұқсат етілген, өйткені Аллаһ яхудилер жөнінде былай деген: «Олар өтірікке құлақ салушы, арам жеушілер.»* (әл-Маида 5:42), және Аллаһтың елшісі, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, осыны біле тұра, өзінің сауытын яхудиге кепілдікке қойып қарыз алды және Кітап иелерінен джизья алушы еті, ал олардың мал-мүлкінің көбі доңыз сатудан және басқа да тыйым салынған істерден жиналғаны белгілі.» “Субулю-Ссаям” 2/213.

Алайда, тыйым салынған мал-мүліктен садақа берген адам, одан ешқандай сауап алмайды, тіпті ол мұсылман болса да. Аллаһтың елшісі, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын: *«Расында, Аллаһ Өз Игілігінде пәк (тап-таза) және ол игі (тап-таза) болғанан өзгені қабылдамайды»*, - деді. Муслим 1015. Сондай-ақ, Аллаһтың елшісі, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, былай деген: *«Харам болған мал-мүлікті жинап, оны садақа ретінде таратқан (адам) ол үшін ешқандай сауап алмайды, оған қоса мұның (күнәсінің) жүгін көтереді»*. Ибн Хиббан 3216. Шейх ‘Абдуль-Қадир әл-Арнаути и Шу’айб әл-Арнаути хадисті хасан деген.

Адам хараммен жиналған мал-мүлкін жақсы іске, сауап алу ниетінсіз-ақ бере салуы керек. Алайда, адам Исламды қабылдағанда онда алдыннан тыйым салынған жолмен жиналған мал-мүлкі болса, ол одан құтылудың жолын іздемей-ақ қою керек. Өйткені, сахабалар Исламды қабылдаған кезде, Пайғамбарымыз, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, оларға харам мал-мүліктен құтылуды бұйырмады және ол: *«Егер Аллаһтың құлы Исламды қабылдаса»*

амалдарын қолдамайтындықтарыңды және қарсылықтарыңды білдіресіңдер. Бұл амалдарың олардың дұрыс жолға түсуіне септігін тигізуі мүмкін. “Фатауа әл-Ладжнату ад-Даима” 16/181.

Сұрақ: *Жануарға бауыздар алдында су беру сүннет амалдарына жатады ма?*

Шейх ‘Абдуль-‘Азиз ар-Раджихидің жауабы:

Мен бұл жөнінде ешбір нұсқау кездестірмеймін, дегенмен бұл малға көрсеткен мейірімнен болуы мүмкін. “Фатауа шейх ар-Раджихи” 1/92.

Сұрақ: *Мұсылманға рұқсат етілген ет пен рұқсат етілмеген ет бөлек салафандарға салынып, бірақ бір жерде сатылатын орындардан алуына болады ма? Сондай-ақ, егелері мұсылман болмаған арақ-шарап сататын дүкендерден азық-түлік алуға болады ма?*

Тұрақты Комитет ғалымдарының берген жауабы:

Аллаһ Тағала былай деді: **«Бір біріңе тақуалық пен жақсылықта көметесіңдер де, күнә мен араздықта көмектеспендер».** (әл-Маида 5: 2).

Мұсылмандарға күнә мен Аллаһтың заңдылықтарын бұзуда ешкімге көмектесуге болмайды. Сондықтан, мұсылмандар рұқсат етілген нәрселерді ғана сататын және харам нәрселерден басын аулақ ұстайтын адамдар мен харам нәрселерді араластырып сататын адамдардан алуға таңдау болса, онда ол халәл нәрселерді ғана сататын адамдардан алғаны дұрыс болады. Ал егер оның бұндай мүмкіншілігі болмай, алып жатқанының халәл нәрсе екендігінде сенімді болса, онда ала беруіне болады, ал Аллаһ Тағала былай деді: **«Аллаһтан шамаларың келгенше қорқыңдар»** (ат-Тағәбун 64: 16). “Фатауа әл-Ладжнати-ддаима” 13/173.

Сұрақ: *Мұсылманға христиандардың мерекелері кезінде берген тамақтарын жеуге болады ма?*

Тұрақты Комитет ғалымдарының берген жауабы:

Мұсылманға Кітап иелерінің не болмаса көпқұдайшылдардың мейрамдарына дайындаған астарын жеуге болмайды, сондай-ақ мұсылманға олардан мейрамдарына байланысты сыйлықтарын алуға да рұқсат етілмейді. Өйткені олардан тамақ не болмаса сыйлықтарын қабыл алу олардың рәсімдеріне көмек көрсетіп және сол рәсімдерді дәріптеу, сондай-ақ олармен бірге мейрамдарын тойлау болып саналады! Бұл біздің дінімізге жаңалық пен бүлік ендіру болып табылады. Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деген: **«Кім біз нұсқамаған амал жасаса, онысы қабыл болмайды!»** Сондай-ақ, оларға олардың мейрамдарына байланысты сыйлықтар беруге болмайды.²⁹ “Фатауа әл-Ладжнати-ддаима” 22/398.

және оның исламы жақсы болса, онда Аллаһ оның алдын істеген кез-келген күнәсін кешіреді!» - дейтін. аль-Бухари 41.

²⁹ Өкінішке қарай, қазіргі уақытта, бұның тыйым салынған іс екендігіне қарамай көптеген адамдар оларды құттықтап, олардың мейрамдарына қатысуға болады, деп айтады. Аллаһ Тағала былай дейді: **«Әр үммет үшін, олар орындайтын бір ереже жасадық.»** (Хадж 22: 67).

Аллаһтың елшісі, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, былай деген: **«Кім қай бір халыққа еліктесе, демек ол солардан».** Абу Дауд 4031, Ахмад 2/50. Хадистің сенімділігін мына имамдар растаған аз-Захаби, аль-Иракъи, Ибн Таймия, Ибн Хаджар, аль-Альбани.

Омар ибн аль-Хаттаб, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, былай деген: **«Кәпірлерден олардың мейрамы уақытында алыстаңдар».** аль-Байхакъи 18641.

Шейхуль-Ислам Ибн Таймия былай деген: **«Кәпірлердің мейрамдарына еліктеу олардың жалған нанымдары мен салттарына ризашылығын білдіру болып табылады».** Сондай-ақ, ол былай деген: **«Мұсылмандар кәпірлерге олардың мейрамдары кезінде еш нәрсе сатуға болмайды, өйткені олар бұның бәрін ол мейлі тамақ болсын, киім болсын, иіс су болсын мейрамдары үшін қолданады.»** “аль-Икътидә” 229.

Ибн аль-Къайим былай деген: **«Имансыздарды олардың мейрамымен құттықтау ғалымдардың бір ауыздан айтқан патуалары бойынша харам болып табылады. Сондай-ақ, ол былай деген: «Бұл дегеніміз арақ ішумен, не болмаса адам өлтірумен, не болмаса зина жасауларымен құттықтағанмен тең».** “Ахкаму ахли-ззимма” 1/441.

Сұрақ: Мен Япониядағы университетте оқимын. Бұл университетте көптеген жиналыстар, форумдар және басқа арақ-шарап құйылатын шаралар жасалынып жатады. Мен ол жерде ішімдіктерді ішпесем де болғаным үшін күнә бар ма?

Шейх Ибн Баздың берген жауабы:

Алкоголь ішілген жерде отыруға болмайды және сен өзіңнің қарсылығыңды білдіруің керек. Егер олар бұған келіспесе, онда сен олардан алыстауың шарт, бұл пайғамбардың, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мына сөзіне сәйкес келеді: **«Кім Аллаһқа және Ақырет күніне иман келтірсе, арақ-шарап ішілген жерде отырмасын!»** Бұл хадисті Әхмәд пен ат-Тирмизи жақсы иснадпен келтіреді. Олармен бірге отыру – бұл олардың күнәлі істеріне қатысу не болмаса олардың амалына ризалығыңды білдіру болып табылады, ал Аллаһ Тағала былай деген: **«Аяттарымыз турасында олардың ажыуаға кіріскенін көрген сәтте, басқа сөзге кіріскендеріне шейін олардан бет бұр. Егер шайтан саған ұмыттырса, есіне түскеннен кейін залымдар тобымен бірге отырма!»** (әл-Ан'ам 6: 68). Сондай-ақ, Аллаһ Тағала былай деді: **«Расында, сендерге Кітапта: “Аллаһтың аяттарына қарсы келінгендігін және ажыуаланғандығын сендер естіген сәтте, олар бұдан басқа сөзге кіріскенше, олармен бірге отырмандар, әйтпесе сендер де солар сияқты боласыздар” - деп үкім түсірді. Шәксіз, Аллаһ мұнафиқтармен кәпірлерді біртұтас тозаққа жинаушы».** (ан-Ниса 4: 140). “Фатауа ислямия” 3/447.

Сұрақ: Өндіріс кезінде құрамына спирт қосатын шоколадтың үкімі қандай? Бірақ спирт өндіріс кезінде буланып кетеді. Осы жағдайда шоколадтың үкімі ірімшіктің үкіміне сәйкес келуі мүмкін бе?

Шейх әл-Әлбанидің берген жауабы:

Бұл сұрақ кейбір толықтыруларды талап ететін секілді. Біріншісі: спирттің қосылу мөлшері қандай, оны көп қоса ма, әлде аз қоса ма? Екіншісі: өндіріс кезінде оның буланып кететіні рас па?

Сұрақ қоюшы:

Бұл сұрақты осы мәселені зерттеген бауырымыз қойып отыр. Ол онда спирттің аз мөлшерде қосылатындығын және өндіріс барысында оның толық буланатынын айтты.

Шейх әл-Әлбани былай деді:

Осыған сүйеніп мен былай деймін: бұл сұраққа біз дәрілерге байланысты берген жауабымызды береміз. Біз көптеген дәрілердің құрамында спирт бар екенін білеміз, одеколондар да сондай. Осы дәрілер мен шоколадқа байланысты былай жауап береміз: егер іс сен айтқандай болса, онда олар жеуге жарамды! Сондай-ақ, бұларды мұсылман емес елдерден сатып алуға және онда сатуға болады. Бірақ, ислам мемлекеттерінде өндіруге болмайды. Бұндай бөлуге не себеп? Сөзсіз, дәрі шоколадқа қарағанда қажеттірек зат, өйткені, шоколад салтанат үшін керек, ал дәрі денсаулық үшін. Бірақ, ислам елдерінде құрамында спирт болған дәрілерді шығаруға болмайды. Неліктен? Өйткені, бұл дәрі жасаушылардан спирт өндіруді, оны жүзімнен сығып хамр ашытуды талап етеді, ал бұған Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, мына сөздерімен тыйым салған: **«Расында, Аллаһ шарапты, оны сығушыны, оны сықтырушыны, оны тасушыны, оны тасытушыны, оны сатушыны, оны сатып алушыны, одан пайда табушыны, оны ішушіні және оны іштірушіні лағынеттеді!»** Әбу Дауд, ат-Тәбәрани, әл-Хақим, әл-Бәйхәкі.

Сондықтан бұндай дәрі шығару үшін бізге оны өндіру керек болады, ал өндіруші Аллаһтың қаһарына ұшырайды. Ал кәпірлердің елінен келетін дәрілер жайлы айтатын болсақ, оларды үлкен көлемде ішу мас етпейтін болса, онда оларды ішуге болады. Осы

Шейх Ибн 'Усеймин мынаны айтқан: «Мұсылмандарға кәпірлердің мерекелеріне шақыруын қабыл алуға болмайды, бұл оларды құттықтағаннан да жаман, өйткені бұл - олардың мейрамын тойлау болып табылады». “Маджму'уль-фатауа уа рисаиль” 3/369.

жерде біз шоколадқа байланысты қойылған сұраққа ораламыз. Егер саған айтқан адамның өндіріс кезінде спирт буланып кететіндігі жайлы айтқандары рас болса, онда шоколад өзінің табиғи күйінде мас ете алмайды³⁰. Бірақ, мен бұны тағы да қайталап айтамын, бұларды мұсылман мемлекеттерінде өндіруге болмайды.³¹ “Сильсиятуль-худа уа-ннур” № 491.

Сұрақ: *Құрамына доңыздың сычугы қосылатын ірімшік туралы не айтасыз?*

Тұрақты Комитет ғалымдарының жауабы:

«Ірімшікке байланысты соңғы кезде оның құрамына доңыздың майы т.б. қосылады деп айтылып жүр. Біз ірімшіктің құрамында доңыздың еті бар дегенге бекем тұрақтаған жоқпыз, ал кез келген нәрсенің негізі – оның рұқсат етілгендігі.³² Алайда, егер біреу ірімшіктің құрамында доңыздың еті бар дегенге анық тұрса және оның күмәні айқын сенімге жақын болса, онда оған мұны жеу рұқсат етілмейді». “Фатауа аль-Ляджнату-ддаима” 22/111.

Сұрақ: *Темекі тартудың үкімі қандай, және сіз ислам қоғамын түрлі темекілер мен кальяндар шегумен ластайтын адамдарға қандай ақыл айтасыз.*

³⁰ Құрамында кез-келген көлемдегі спирті бар затты ішуге тыйым салушылар, «барлық мас ететін нәрсе – нәжіс» дегенге сүйенеді. Шын мәнінде, шарап та, спирт те және барлық мас ететіндердің бәрі нәжіс болып табылмайды. Өйткені бұған Құранда да, Сүннетте де дәлелдер жоқ. Шараптың нәжіс еместігіне дәлел – оның нәжіс екендігіндегі дәлелдің жоқтығы. Бұл аз десеңіз Муслимнен жеткен хадисте Аллаһ Тағала шарапқа тыйым салған кезде адамдар оны төгіп судай ағызды делінеді. Ал егер шарап нәжіс болса, онда Пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, оларға олай төккізбес еді. Бұл мәселені имам аль-Қуртуби өзінің тәпсірінде: «аль-Жамиъу ли ахкамиль-Құран» 6/88, және имам ан-Нәуәуи өзінің «аль-Маджму’» жинағының 1/72 бөлімінде, сондай-ақ: «Құран мен Сүннет мас қылатын барлық нәрсені ішуге тыйым салады, алайда шарап нәжіс болып табылмайды!» - дейтін ғалымдар жақсы түсіндірген. Басқалары құрамында спирті бар кез-келген затты жеуге болмайды деп, мына хадиске сүйенеді: **«Көп мөлшерде мас қылатын зат аз мөлшерде де харам!»** Әбу Дауд 3681, ат-Тирмизи 1865, Ибн Мәжжәһ 3393. Хадис сахих.

Бұндай тұжырым - хадисті дұрыс түсінбеу болып табылады, өйткені бұл хадисті көп мөлшерде мас ететін кез-келген заттың аз мөлшерде де харам екендігін нұсқайды. Бірақ, бұл жерде көп мөлшерде мас ететін зат бір заттың құрамында, мысалыға кәмпиттің құрамында болған кезде оны жеуге болмайды деп тұрған жоқ. Құрамына өндіріс кезінде кішігірім көлемде спирт араластырған кәмпит оны көп мөлшерде жегеннен мас етпейді, сондықтан оны жеуге болады. Шейх ибн Усеймин «Фатауа нурун ыәля-ддарбта» былай деген: «Егер алкоголь бір нәрсемен араластырылып, онда өзінің ізін қалдырмайтын болса, онда ол жеуге жарамды. Сондай-ақ, аз мөлшердегі спирт араласқан одеколон және басқа да заттар оны көп ішкеннен мас етпейтін болса, онда ол мас қылатын зат (хамр) болып есептелмейді және ол заттарға мас ететін заттардың үкімі жүрмейді. Бұл, суға бір тамшы зәр түскеннен ол өзінің күйін жоғалтпайды, сондықтан ол жарамды саналатыны секілді. Егер қай бір затқа мас ететіннің бір тамшысы түсіп ол оны өзгертпесе, онда ол «хамр», яғни мас қалытын зат болып есептелмейді. Бұл жайлы ғалымдар «Мас қылатынның шекаралары» тарауында айтып өтті. Сондай-ақ, мен студенттердің кейбіріне түсініксіз болған мына сұраққа көңіл бөлім келеді, өйткені олар Аллаһ елшісінің: **«Көп мөлшерде мас ететін зат аз мөлшерде де харам!»**, - деген сөзін, мас ететін заттың аз мөлшерін басқа бір затпен араластырса ол харам болып кетеді, деп түсінеді. Хадистің мағынасы бұндай емес, оның мағынасы мынада, егер зат тек үлкен көлемде ғана мас ететін болса, онда оның аз мөлшері мас етпесе де харам. Мысалы, бізде бір шөлмегі мас қылмайтын сусын бар, бірақ оның он шөлмегін ішсең - мас боласың, бірақ бір шөлмегінен мас болмайсың, мінеки оның бір шөлмегі де, одан мас болмайтынына қарамастан, харам болып табылады. **«Көп мөлшерде мас ететін зат аз мөлшерде де харам!»**, - деген хадистің де мағынасы осы. Бұл хадисті, мас қылатын зат басқа бір затпен араласқаннан ол затты да харам етеді, деп түсіну қате болып табылады.

³¹ Бұған тек ислам елдері ғана емес, жалпы мұсылмандар да жатады (олар қай жерде тұруына қарамастан), өйткені, мас қылатын заттарды өндіруге тыйым салынады.

³² Мұндайды біздің кезімізде көптеген заттар туралы естуге болады: «...мынаның құрамында мынандай заттар бар, ал мынау мынандай нәрседен жасап шығарылған», - деген сияқты. Ибн ‘Усайминге: «Біз «Сабынның құрамында доңыздың майы бар», - деген парақшаларды жиі тауып аламыз. Осы жөнінде не айтасыз?» - деген сұрақ қойылады. Шейх былай деп жауап береді: “Мен: «Кез келген заттың негізі – оның халалдығы», - деймін. Және бұл - барлық нәрсеге қатысты. Аллаһ айтты: **«Ол – сендер үшін Жердегі барлық нәрсені жаратқан»**. (әл-Бақара 2: 29). Егер де біреу белгілі бір нәрсені, оның құрамында нәжіс болғандықтан, харам десе, ол дәлел келтіруге міндетті! Ал біз оқыған немесе естіген барлық нәрселерге сене беруімізге негіз жоқ. Егер біреу сабында доңыздың майы бар десе, біз оған: **«Бұны растайтын дәлел келтір!»** - дейміз. Және сабынның құрамында доңыздың майы оның басым бөлігі екендігі расталса, онда біз одан тыйылғанымыз міндетті болады». “Бабуль-мафтух” № 31, 10-сұрақ.

Шейх Ибн Баздың берген жауабы:

Темекі тартудың негізінде тыйым жатыр және оның барлық түріне рұқсат жоқ, өйткені онда көптеген зиян бар. Сондықтан әр мұсылман темекі тартуды қою керек және бұдан сақ болғаны жөн, сондай-ақ темекі тартатын адамдармен бірге отырудан өзін тыю керек». “Маджалляту-дда’уа” № 1667.

Сұрақ: Кейбір адамдар шикі ет жегенді жақсы көреді. Мен осыған байланысты Исламның үкімін білгім келеді, осылай істеуге рұқсат бар ма жоқ па?

Шейх әл-Мунаджидтің берген жауабы:

Кейбір ғалымдар шикі ет жеген дұрыс емес (макрух) деді. Бірақ, барлық тұрмыс мәселелерінің негізінде рұқсат етілгендік жататын болғандықтан, шикі етті жеуге болады деп айта аламыз. Өйткені, шикі етті жеуге болмайды дегенге дәлел жоқ. Бірақ, бұның шарты шикі ет жегеннен адамның денсаулығына зиян тимеу керек. Ал егер де ол денсаулыққа зиянын тигізетін болса, онда оны жеуге тыйым салынады, өйткені барлық зиян келтіретін нәрсе харам болып табылады³³. Аллаһ Тағала былай дейді: «**Өздеріңді өз қолдарыңмен қауіп-қатерге салмаңдар**». (әл-Бақара 2: 195). “Суәл уа жауәб” № 1924.

Желатин жайлы

Құрамында желатин болған тағамдардың халәлдігі жайлы сұрақ - мұсылмандарды жиі мазалайтын мәселелердің бірі, өйткені қазіргі таңда ол барлық өнімнің құрамында бар десек болады. Ғалымдардың бұл мәселеге байланысты пікірлері бөлінген, бірақ олардың арасындағы пікірлердің қайсысы күштірек екендігін түсіну үшін екі жақтың да дәлелдерін келтіру керек.

Шейх Усейминнен: «Құрамында желатин бар, ал желатин алынған сиыр шаригаттың үкіміне сай бауыздалмағаны мәлім болған, тағамдар жайлы шаригаттың үкімі қандай болмақ?» - деп сұрағанда, ол былай жауап берген:

«Шаригаттың үкіміне сәйкес келмейтін жолмен бауыздалған болса, не болмаса құрбаны қабыл болмайтын адамдар бауыздаған жануар өлексе болып табылады. Жануарды көпқұдайшыл (мүширик) Аллаһтың есімін аузына алып бауыздаса да, немесе оны мұсылман, бірақ шаригаттың үкіміне сәйкес келмейтін жолмен, бауыздаса, онда бұндай жануардың да етін жеуге тыйым салынады! Егер де осындай жануардың тушасынан ет алынып бір нәрсемен араласатын болса, ал ол араласқан заттан пайда болған өнімде сол қосылған зат өзінің ізін қалдырса, мысалы, дәмін, түрін, иісін өзгертсе, онда пайда болған өнім де жеуге жарамсыз, яғни харам болып табылады. Дегенмен, пайда болған өнімде ол өзінің ізін қалдырмаса, онда оны жей беруге болады, өйткені сахабалар, оларға Аллаһтың ризашылығы болсын, отқа табынушылардың ірімшігін жеген, ал отқа табынушылардың бауыздаған жануарлары жеуге жарамсыз болып табылады! Дегенмен, олардың ірімшікке араласқан мал запыранынан тағамда ізі де қалмайтын кішкентай бөлігі қосылады. Бұл - ізін қалдырмайтын затқа көңіл бөлінбейді дегенді білдіреді». “Бәбу ль-мафтұх” № 48, мин. 21.

Шейх Усейминнің айтқандары фикһта «истихаләту наджаса», деп аталады. «Истихалә», деген термин: зат мәнінің өзгеруі мен басқа бір затқа айналуын білдіреді. “Рад әл-мухтар” 1/291 қараңыз.

Негізінде, лас (нәжіс) болған заттың сипаты өзгергеннен кейін ол таза затқа айналады ма жоқ па, бұл жөнінде ғалымдардың арасында келіспеушілік бар. Ғалымдардың арасында нәжістің сипаты өзгергеннен кейін (истихалә) тазарады деген пікірді Әбу Ханифа, ханафилиермен, мәликилер, кейбір ханбалилер ұстанған, олардың арасында мазхаб білгірі

³³ Ал іс жүзінде, дәрігерлер шикі етті жеудің салдары жақсы болмайды, өйткені, шикі еттің құрамында зиянды бактериялар бар және оны жеуден ішек құрттары пайда болады дейді!

- Ибн Кудам, Ибн Хэзм және захирилер де бар. Бұл пікірді үлкен ғалымдардан шейхуль-Ислам Ибн Тәймия, оның шәкірті Ибн әл-Қайм және шейх әл-Әлбани қабылдаған. “әл-Бахр ар-раиқ” 1/239 “аш-Шарх әл-кӘбир” 1/50, “әл-Инсаф” 1/31.

Имам ибн Кудам: «Кез-келген нәжіс сипаты мен сапасы өзгергеннен кейін тазарады», - деп айтқан. “әл-Мугни” 1/59.

Имам Ибн Хэзм былай деп айтқан: «Нәжістің, не болмаса тыйым салынған заттың сипаты мен сапасы өзгеріп, басқа бір затқа айналса, соның салдарынан ол затты шариги үкіммен байланыстыратын аты да өзгеріп, басқа атқа ие болса, онда өзгерген зат өз негізінде нәжіс, не тыйым салынған зат болып есептелмейді». “әл-Мухалля” 1/138 қараңыз.

Шейхуль-Ислам Ибн Тәймия былай деген: «Егер де өзінің негізінде лас болып саналатын зат өзінің сипатын өзгертіп, рұқсат етілген нәрселерге айналса, мысалы қанның, өлексенің, доңыздың тұз өндірісіне түсіп тұзға айналуы; не болмаса нәжіс жанып күлге, әкке және осыларға ұқсас басқа заттарға айналса, бұл жағдайда ғалымдардың екі түрлі пікірі бар. Олардың бірі лас нәрсе өзінің сипатын өзгерткеннен тазармайды дейді. Бұл - имам аш-Шафидің және Малик мазхабындағы кейбір ғалымдардың пікірі, сондай-ақ, Ханбал мазхабындағы кейбір ғалымдардың пікірі. Ал басқа ғалымдардың пікірі бойынша өзінің сипаты мен сапасын өзгерткен нәжіс тазарады. Бұл Әбу Ханифа мазхабындағылардың пікірі және Малик пен Ханбал мазхабындағы басқа ғалымдарының пікірі. Сондай-ақ, бұл - пікірлердің ішіндегі ең дұрысы, өйткені, өзгерген заттарға Құранда да Сүннетте де тыйым жоқ. Бұл заттардың харамдығы жайлы дәлелдер жоқ, керісінше, оларға рұқсат етілген заттардың үкімі жүреді, өйткені олар таза заттардың бірі (яғни, негізі рұқсат болған дүниелер). Сондықтан Құран мен Сүннет және қияс (ұқсастық бойынша салыстыру тәсілі) олардың рұқсат екендігін нұсқайды». “әл-Фатауа әл-кубра” 1/231.

Ибн әл-Қайим былай жазған: «Осы негізден, шараптың сипатының өзгеріп басқа затқа айналуы қиясқа сәйкес келеді. Шарап лас болып табылады, өйткені жаман нәрсе деп суреттелген. Басты себебі өзгергеннен кейін онымен бірге сол себеп мәжбүрлейтін нәрсе де өзгереді. Осыған қарағанда осындай қияс дұрыс болып есептеледі, сондай-ақ бұның өзінің бастапқы күйін өзгерген басқа нәжістерге де қатысты. Аллаһ Тағала сүттің тезек пен қаннан пайда болатынын хабарлады. (ан-Нахль 16: 66)

Сондай-ақ, мұсылмандар, егер де нәжістермен қоректенген жануарды қорада ұстап таза нәрсемен қоректендірсе, онда оның еті де сүті де ішіп-жеуге жарамды екендігі жайлы бір ауыздан келіскен. Сондай-ақ, ластықпен сугарылған егіс пен жемістер, артынан таза сумен сугарылса, онда ластықтың сипаты мен сапасының тазаға ауысуының салдарынан жеуге жарамды болады. Бұған керісінше таза нәрсе өзінің бастапқы сипатынан бұзылса ол нәжіске айналады. Бұған мысал ретінде судың зәр мен тезекке айналуын айта аламыз. Аллаһ Тағала тазадан жиіркеніштіні және жиіркеніштіден тазаны шығарады. Бұл кезде оның бастапқы сапасына көңіл бөлмегендей, бастапқы күйіне де көңіл бөлінбейді. Өйткені, ол бойында ластықтың үкімі болған заттан басқа бір затқа айналып кетті. Мысалы, тезек күлге, ал шарап уксуске айналды. Бойында нәжістің үкімі жүретін зат жойылды да, оның аты да, ластық себебін білдіретін заты да кетті. Ал өзгеріп, одан пайда болған затың үкімі де өзгерді». “И’ләм әл-муаққи’ин”.

Сондай-ақ, бұл жайында хафиз Ибн Раджаб та айтқан. “әл-Қауа’ид” 1/334.

Шейх әл-Әлбәниден: «Сіз шаригаттың үкіміне сәкес бауыздалмаған жануардың асқазанының бөлігін қосқан ірімшік жайлы не дейсіз?», - деп сұрағанда, ол былай жауап берген:

«Егер де дастық химиялық әсерлерден өзгерген болса, онда ол шаригаттың үкіміне сәйкес таза затқа айналады. Бұған мысал ретінде шараптың о бастан рұқсат етілмеген зат екендігіне қарамастан, уксуске айналғанда рұқсат етілгендердің қатарына қосылғанын айта аламыз. Егер лас нәрсе (нәжіс) күннің, жаңбырдың не болмаса желдің әсерінен тұзға айналғанын көрсек, онда біз тұздың неден пайда болған затына мән бермейміз, керісінше оның қазіргі күйін қараймыз». “Сильсиятуль-худа уа-ннур” № 9, қысқартылған.

Сонымен, нәжіс өзінің сипатын өзгерткеннен кейін тазарады деген пікір күштірек, өйткені, бұған шарифат мәтіні, қияс және сау ақыл нұсқайды. Шарифат мәтіндерінен мысал

келтірейік. Бухари мен Муслим келтірген сенімді хадистерде мыналар айтылады: *«Ақыретте шахид Аллаһ алдына келгенде, оның қаны жұпар иісті май болады».*

Кейбір ғалымдар Исламның бірінші жылдары иіс майлар өндірілгенін айтады. Иіс майдың құрамына марал не еліктің жыныстық мүшелерінен бөлінетін заттары қолданылған. Ал иіс майларды тек көпқұдайшылдар жасаған, ал ол нәжістен өндірілген, өйткені көпқұдайшылдардың барлық бауыздаған малы жеуге жарамсыз өлексі саналады, ал өлексі – бұл нәжіс, яғни нәжіс. Ал егер иіс май нәжіс болса, өйткені ол сол жануарлардан өндіріліп жатыр, онда пайғамбар, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын, шахидтердің қанын иіс маймен салыстырмас еді (және оны өзі қолданбас еді – аударушыдан).

Сондай-ақ, хадисте өлексенің терісі иленгеннен кейін тазарады делінгені келтіріледі.

Сондай-ақ, сахабалар отқа табынушылардың өндірген ірімшігін жеген, біз бұл жайлы тараудың басында келтірген болатынбыз.

Сондай-ақ, ғалымдар, егер де шарап өздігінен уксусқа (сірке су) айналған болса, онда оны ішуге болады, деген пікірге тоқтаған. Бұл пікірге «шарап – нәжіс», - деп санайтындар да тоқтаған. Бірақ шараптан уксус (сірке) өндіруге тыйым салынады. Әнәс, оған Аллаһтың ризашылығы болсын, мына хадисті келтіреді: *«Пайғамбардан, оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын: «Шараптан уксус жасауға болады ма?», - деп сұрағанда, ол: «Жоқ!», - деп жауап қайырған.* Муслим 2/235.

Түсінікті болу үшін тағы да мысал келтіруге болады: Мысалы, доңыз өлгеннен кейін шіріп топыраққа айналып кетті, сонда сол пайда болған топыраққа біреу доңыз деп не басқа деп айта алады ма? Өйткені, доңыз деген сөзге еті мен сүйегі бар тірі жан жатады және ол сөзді ешкім темір, күл, топырақ т.с.с.мағынаны береді деп ешкім айта алмайды. Ал доңыз шарифат үкімі бойынша - харам! Енді доңызды өндіріске салып порошокқа не желімге айналдырды, осыны біреу доңыз деп айтар ма екен? Сонымен, бастапқы заттың сипаты, суреттемесі, аты өзгерді, демек, ол затқа байланысты шарифат үкімі де өзгерді. Ал негізі ластық болған зат сипаты өзгергеннен кейін өзінің ластығын жоймайды дейтін ғалымдардың бұған дәлелдері жоқ!

Енді «желатин» дегеніміз не және оны қалай өндіретіндігіне толық тоқтап өтейік. Бұл жерде біз жануардан жасалған желатин жайлы айтып тұрмыз, өйткені балдырдан өндірілетін «агарь» дейтін желатин бар, оның халәлдігінде ешкімнің дауы жоқ.

Желатин жануардың терісін, сүйегін, сіңірлерін қайнату жолымен жасалынады. Сүйекті қайнатар алдында бірінші майсыздандырады, ал оның минералмен құрамдас бөліктері қышқылмен өңделіп шығарылады. Қоймалжыңды жұмсартып желатинге айналдыру үшін тері мен сіңірді әкпен өңдейді. Біріктіруші талшықтардағы құрамындағы қоймалжың глютинге айналады. Пайда болған ерітіндіні желімге айналғанша буыландырады, түссіздердіреді және суытады да, содан соң бөліктерге кесіп кептіреді. Дайын құрғақ желатин – дәмсіз, иіссіз, мөлдір, түссіз не әліз сары зат». “Кругосвет” энциклопедиясы», «Словарь естественных наук» қараңыз.

Осындай жете өңдеуден өткен зат желатинді біреу доңыз, сүйек, сіңір, не болмаса басқа бір зат, деп айта алады ма? Бұл желатиннің өзіне ғана қатысы бар, ал оның тағамға басқа заттармен бірге өте аз мөлшерде қосылатындығы дәлелді күшейте түседі.

Шейх ибн Жибриннен құрамында шошқаның ішегінен жасалған желатині бар дәрі жайлы сұрағанында ол былай жауап берген:

«Бұл жайлы Аллаһ жақсырақ біледі, менің ойымша бұндай заттарды қолдану - проблема емес, өйткені онда анық пайдалар бар және олардың алмастыра алатын басқа заттар жоқ. Бұл заттарды қолдануға болады, өйткені олар өндіріс барысында өзгерген және бұл заттарға қосылатын доңыз ішегінің бөліктері басқа заттарға айналды. Ғалымдардың тобы, нәжіс өзінің сипаты өзгергеннен кейін тазарады, яғни харам үкімі жүретін бастапқы күйін өзгертіп таза затқа айналады, деген пікірді дұрыс деп тапқан. Ал ол доңыз ішегінің аты да, заты да, сипаты де

қалмады. Сондықтан, дәрінің доңыздан жасалғанын көрген адам оны тыйым салынған зат, яғни харам деп ойлауға асықпасын! Ислам пайдасы бар, нәжіс болмаған және зиян тимейтіннің бәріне рұқсат етті!» “Фатауа Ибн Джибрин” № 10509.

Осы айтылғанның бәрінен мынау анықталды: құрамында желатині бар (ол доңыздан өндірілсе де) дәрі, кәмпит сияқты кез-келген өнім жеуге жарамды, яғни халәл.

Осында келтірілген айғақтарға және ұлы ғалымдарға еріп осы пікірді ұстанғандарды ешкім терістей алмайды. Ең бастысы - адамның өз нәпсісіне емес, білімге ергені! Өйткені, осында айтылғандарды білмей, құрамында спирт, желатині бар заттарды қолданатын мұсылмандар көп-ақ.

Кімде-кім осында айтылғандарға ілеспейтін болса, өздері біледі. Бірақ, осы айтылған пікірді ұстанатын мұсылмандарды өздерінен кем көруіне, не болмаса тақуалықтары төмен, деп айыптауларына хақылары жоқ! Таза тақуалық – бұл Құран мен Сүннетке негізделген тақуалық. Нәжіс құрамы мен сипаты өзгергеннен кейін таза затқа айналады деген ғалымдарды ешкім білімсіздікпен айыптай алмайды!

Қорытынды

Сонымен осында айтылғандардан мыналар шығады:

1. Құран мен Сүннетте тыйым келмеген нәрселердің бәрін негізінде тамаққа қолдануға рұқсат етілген!

2. Бірақ, жануар етінің негізінде, ол шарифатқа сай бауыздалмайынша, тыйым тұр, яғни ол харам саналады. Бұған тек су жануарлары кірмейді.

3. Егер жануарды бауыздаған адам мұсылман, христиан не яхуди екені белгілі болса онда ол бауыздаған жануардың еті халәл болып саналады, және егер мал Аллаһ есімін айтпай, буындырып т.т. осыған ұқсас шарифат үкіміне сай бауыздалмағаны нақты белгісіз болса да, бұл ет жеуге жарамды, яғни халәл саналады.

4. Егер ет бауыздауы рұқсат етілгендерден келген болса (мұсылман, христиан не яхуди), онда жануардың қалай сойылғандығы жайлы, яғни бауыздар алдында «бисмиЛләһ» айтылып-айтылмағандығы жайлы тергеу жүргізу міндетті емес!

5. Сондай-ақ, мұсылман адам халқының көпшілігі христиан, яхуди діндерін ұстанатын Америка, Франция, Россия, Израиль сияқты т.с.с. елдерде ет жеуіне болады.

6. Бірақ, халқының көпшілігі атеистер (коммунисттер) және көпқұдайшылдар болған Қытай, Япония, Куба, Индия сияқты т.с.с. елдерде, еттің халәл екендігі анық болмаса, оныр жеуге болмайды.

7. Егер еттің шығу тегінде күмән болса, яғни ет Кітап иелері мекендейтін елден келгені әлде көпқұдайшылдардың елінен келгені белгісіз болса, онда бұндай ет күмәнді нәрселердің қатарына қосылып, жеуге жарамсыз саналады.

8. Өндіріс үрдісі кезінде құрамына аз мөлшерде алкоголь қосылған дәрі-дәрмек, кәмпит, шоколад сияқты кез келген өнімдер, егер қосылған спирт өндіріс үрдісі барысында өзінің сипатын жоғалтып немесе буланып кететін болса, ішіп-жеуге жарамды, яғни халәл. (аударушыдан)

9. Құрамында желатині бар (ол доңыздан өндірілсе де) дәрі, кәмпит сияқты кез-келген өнім жеуге жарамды, яғни халәл. (аударушыдан)

10. Кез-келген тері иленгеннен кейін таза болып саналады, бірақ сойдақ тісті жануарлардың терісін қолданудан (оларды киіп үстіне отырудан) Пайғамбарымыз, Аллаһтың оған игілігі мен сәлемі болсын, тыйған. (ред.)

Әр мұсылман өзінің немен тамақтанып жүргеніне мән беріп, халәл нәрселерді ғана жеп, харам нәрселерден басын алыс ұстауы тиіс.

Бұл біздің Аллаһ Тағаланың мейірімімен Қазақстан және басқа да елдер мұсылмандарының көкейінде жүрген маңызды сұрақтарға байланысты жигандарымыз. Бұл жұмыста жануарды бауыздауға байланысты дін негіздері мен үкімдері келтірілген.

Біз Аллаһ Тағаладан бұл еңбекті игілікті етуін және осыны оқыған адамдардың бәріне пайдалы қылуын сұраймыз.

Бұл жұмыстағы ақиқаттың бәрі Аллаһтан да, ал егер біз бір нәрсені жіберіп алсақ, не болмаса қателессек, онда бұл өзімізден және барлық нәрсеге қолын сұғуға тырысатын шайтаннан, ал Құдіретті Аллаһ бүкіл кемшіліктен пәк!

Бүкіл әлемнің Раббысы - Аллаһ Тағалаға мақтауларымызды айтамыз.

*Пайғамбарымыз Мұхаммадқа,
оның жанұя мүшелеріне, оның сахабаларына
және оның артынан Ақырет күніне дейін еретіндерге
Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын!*

Орыс тілінен аударған: **Исмаил Құттықожаев**
Аударма редакторы: **Илияс Сырым**

Әдебиет

1. «Джами’уль-баян ‘ан тауили аяиль-Қуран» Ибн Джарир эт-Табәри.
2. «аль-Джами’у ли ахкамиль-Қуран» Абу Абдуллах Мухаммад әл-Қуртуби.
3. «Тафсируль-Қураниль-‘Азым» Ибн Кәсир.
4. «Тайсируль-Карими-Ррахман» ‘Абдур-Рахман ас-Са’ди.
5. «аль-Мууатта» Малик ибн Анас.
6. «аль-Адабуль-муфрад» Абу Абдуллах Мухаммад ибн Исмаил әл-Бухари.
7. «Фатхуль-Барий шарху Сахихиль-Бухари» Ибн Хаджар әл-‘АсҚаляни.
8. «Шарху Сахихи Муслим» Яхья ибн Шараф ан-Науауи.
9. «Тухфатуль-ахуази би шархи Джами’у-Ттирмизи» әл-Мубаракфури.
10. «Сильсиятуль-ахадиси-ссахиха» Мухаммад Насыруддин әл-Әлбани.
11. «Сахихуль-джамии-ссағир» Мухаммад Насыруддин әл-Әлбани.
12. «әл-Иджма’» Ибн әл-Мунзир ән-Нәйсабури.
13. «әл-Кәбәир» Шамсуддин әз-Зәхаби.
14. «Джами’уль-‘улюми уәл-хикам» Зайнуддин Ибн Раджаб.
15. «Субулю-Ссалям шарх Булюғиль-марам» әл-Амир ас-Сан’ани.
16. «Найлюль-аутар шарх мантақиль-ахбар» Мухаммад әш-Шәукани.
17. «ас-Сайлюль-джарар» Мухаммад әш-Шәукани.
18. «Ируауль-ғалиль» Мухаммад Насыруддин әл-Әлбани.
19. «ат-Такфир уа дауабитуху» Салих әл-Фаузан.
20. «Шарху арба’ина-Ннауауи» Хасан ибн Абдуль-Хамид әл-Халәби.
21. «әл-Маусу’атуль-фикхиятиль-муяссара» Хусайн ибн ‘Ауда әл-‘Ауайша.
22. «әл-Уаджиз фи фикхи-Ссунна уәл-Китабиль-‘Азиз» ‘Абдуль-‘Азым ибн Бадауи.
23. «Сахих фикху-Ссунна» Абу Мәлик Кәмәл ибн Сайд Салим.
24. «Ахкаму-ззабаих уа-ллюхуми филь-Ислям» Абу Абдуллах ад-Дайлями.
25. «Фатауа ‘улямаиль-биядиль-харам» Собрал: Халид әл-Джариси.
26. «Фатауа әл-Ляджнати-ддаиматиль-ифта».
27. «Фатауа шейх әл-Әлбани».
28. «Фатауа шейх Ибн Баз».
29. «Фатауа шейх Ибн Усаймин».
30. «Фатауа шейх Салих әл-Фаузан».